

Nr 10 | oktober 2018

Bitidningen

VSH-projektet efterlyser fler inseminatörer

Världens
insekter
minskar i
antal

SVERIGES BIDLARES RIKSFÖRBUND
BIODLARNAN

Töreboda Vax

Hos oss kan du
välja cellstorlekar
4,9 5,1 och 5,3 mm
och drönarvax

Ange cellstorlek vid beställning!
Saknas uppgift levereras 5,1 mm.

Vi rensar varje parti för sig

Märk med namn, adress, tel nr och
kolliantal. Ska vi kassera några ramar efter
rensningen? Skriv "eldas" på kollit.

Särbehandling

Många biodlare vill ej ha Apistan eller
thymolrester (t ex från Apiguard) i sitt vax.
Därför särbehandlar vi ditt vax om du skr-
iver ett intyg med namn, adress och tel nr
och märker dina kollin med
"SÄRBEHANDLAS".

Öppet: Mån-fre 9-16

Lunch: 12:30-13:30

VAX KÖPES!

**Inlämning av
ramar och vax
1 okt - 31 mars**

Vaxet ursmält, ramen desinficerad

Vi har även **FÖRENINGSPRIS** på vaxhantering

Våra återförsäljare och depåer
hittar du på:
www.biredskapsfabriken.se

VAXKAKOR
Egen
tillverkning

**Tänk på att ta
vara på vaxet!**

KRAB-godkänt
renseri

Allt för biodlaren
Stor som liten

MS Biredskapsfabriken AB

Töreboda

info@biredskapsfabriken.se

Sedan 1941

www.biredskapsfabriken.se

Joel Svenssons Vaxfabrik

www.joelvax.se | 0431-430055 | info@joelvax.se

VAXINLÄMNINGEN ÄR ÖPPEN
1/10-18 - 31/3-19

VID INLÄMNING AV VAX

- » Namn och antal kolli på alla säckar
- » Väl emballerat, bitätt
- » Maxvikt / kolli 20 kg

**Exempel på namnlapp vid
inlämning av vax och ramar**

- » Fullständigt namn och adress
- » Telefonnummer
- » E-post
- » Antal kolli

Ute i god tid till nästa säsong?
Vi har slungan till dig!

		PRIS
134LM	Honungsslunga, 4-r Lågnormal, motordriven	5 395
134LDM	Honungsslunga, 4-r Dadant, motordriven	5 495
134LH	Honungsslunga, 4-r Lågnormal, handdriven	3 750
134LDH	Honungsslunga, 4-r Dadant, handdriven	3 950
133LDH	Honungsslunga, 3-r Dadant, handdriven	3 750

Styrelsen har ordet

Bitidningen

Årgång 117

– medlemstidning för
Sveriges Biodlares Riksförbund

Redaktion: Borgmästaregatan 26,
596 34 Skänninge

Redaktör: Mia Karlsvärd

Telefon: 0142-482006

E-post: mia.karlsvard@biodlarna.se

Bitidningen utges i 12 nummer årligen
varav två nr är dubbelnummer. Tidningen
utkommer strax före aktuell månad.

Material- och annonsinformation:
Sid 31.

Manusstopp den första i månaden, knappt
en månad före utgivningsdagen.

Tryck: Lenanders Grafiska.

Trycks på miljövänligt papper.

ISSN 0006-3886

Ansvarig utgivare:

Förbundsordförande Monica Selling,

Dale Prästgård 305, 47492 Ellös.

Telefon: 073-8458515.

Epost: monica.selling@biodlarna.se

Sveriges Biodlares Riksförbund är en politiskt, religiöst och etniskt obunden ideell organisation, som bygger på principen om frivilligt, individuellt medlemskap. SBR ska arbeta för att utveckla svensk biodling som näring och meningsfull fritidssysselsättning, sprida kunskap om biodling, honungens egenskaper och pollinerings betydelse.

Förbundsexpedition:

Borgmästaregatan 26,
59634 Skänninge.

Telefon: se telefonlista på sidan 31.

Bankgiro: 512-7113 (medlemsavgifter)

Bankgiro: 413-6149 (övriga betalningar)

Plusgiro: 8685-0

E-post: sbr@biodlarna.se

Medlemsfrågor medlem@biodlarna.se

Adressändringar meddelas till

medlem@biodlarna.se alt. 0142-482000.

Öppet: Mån-tors 8-16. Fre 8-12.

Webbplats: www.biodlarna.se

Aktuella nr kan läsas via hemsidan.

Äldre BT kan laddas ner från hemsidan.

Artiklar och mötesnotiser till Bitidningen skickas till redaktörens adress. Författarna ansvarar för innehållet i sina artiklar, som ej behöver återge redaktionens eller förbundets mening. Efter utgivning av den tryckta tidningen läggs denna ut på SBR:s hemsida biodlarna.se, där medlemmar kan läsa den.

Är det något nummer av Bitidningen du inte fått? Kontakta SBR:s expedition, 0142-482000, sbr@biodlarna.se

Småskaligt och nära

Jag ler hela vägen hem en torsdags- och en onsdagskväll i varje månad. Jag är lycklig över att ha upplevt hur konsumenterna handlar närodlat i REKO-ring. Köpare och säljare möts på en parkering och hämtar beställt närodlat ur koffertar, frysvagnar och släp. Inga sura miner. En ”go stämning”.

Foto: Karin Malmsten

Den största glädjen är inte att jag säljer av min honung, utan av att se hur alla är på så strålande humör över att kunna handla närodlat utan mellanhänder. Matkvalité där köparen vet vad de handlar och inkomsterna stannar hos den som producerar.

Småskaligt är något som vi biodlare alltid hållit på med. Många har ringt på dörren hos oss som biodlare. Allt fler vill handla närodlat i gårdsbutik, REKO-ring eller i ”vanliga” butiken.

Vi var nio från grannkommunerna Värnamo, Gislaved, Vaggeryd och Gnosjö som träffades för att dra igång en Rekoring under våren. Den småskalige färbonden, grönsaksodlaren, biodlaren, äggproducenten, marmelad-tillverkaren och några som inte odlade själva men var intresserade av idéen. Inga långa transporter, inget svinn och framförallt att den som handlar sin mat ska kunna möta den som producerar öga mot öga och kunna fråga: ”Var har du dina bin? Vad har du för gödsel på dina grönsaker? Vad ger du dina grisar och hönor för mat?” Matkvalité helt enkelt.

Vid varje tillfälle i Värnamo eller Gislaved är cirka 20 producenter på plats. Under en halvtimme på en parkering så lämnas ut mat i en strid ström. Då har under cirka fjorton dagar beställts ”sant som går att äta” via facebook. Kött, grönsaker, honung, mjölk, mjöl och ägg, men också förädlad som sylt, marmelad, glass, ost, ostkaka, choklad, yoghurt, bröd, korv osv. Under 2017 utsåg Svenska Akademiens ordlista (SAOL) Rekoring till ett nyord. På bara något år har REKO-ringar spritts över hela landet. För att vi vill köpa mat från vår närhet.

I SBR pågår ett arbete med att hitta nya vägar där småskaliga producenter ska nå in i de svenska köken. Ofta är det svårt för de små att nå ut via de stora livsmedelskedjorna, som vill handla stora mängder och prispressa. SBR finns representerade i en grupp där LRF, Eldrimner, Föreningen svenskt vin, Sveriges gårdsmejerister, Sveriges oberoende småbryggerier, gårdsbutiker med flera, möts för att utveckla lokal livsmedelsförädling.

Än så länge i sin linda, men med visioner och mycket god vilja för att hitta nya direktlinjer att nå konsument.

Bo Malmsten
Ledamot förbundsstyrelsen
bo.malmsten@biodlarna.se

Läs Bitidningen även på internet! Via hemsidan – www.biodlarna.se

Nyanställda på kansliet	5
Året i bigården	6
Torkan ett stort problem	7
VSH-bin i Sverige	8
SHF ska ursprungsmärka	11
Världens insekter minskar i antal	12
Var med och utveckla Biodlarna	14
Regler och lagar, bra styrmedel	16
Brev till redaktionen	18
Öland Bf, en livaktig förening	20
Inför medlemsundersökning	23
Bihälsa	26
Ordförande har ordet	28
Vi minns, Almanackan	29
Marknaden	30
Kontakt	31

Nästa nummer (11/12 – nov/dec-numret) utkommer i slutet av oktober.

MANUSSTOPP: 1 oktober.

Numret därpå (1-19) i slutet av januari.

Manusstopp: OBS! 15 december.

Manusstopp: Nr 1-1 dec, nr 2-1 jan, nr 3-1 feb, nr 4-1 mars, nr 5-1 apr, nr 6-1 maj, nr 7/8-1 juni, nr 9-1 aug, nr 10-1 sep, nr 11/12-1 okt

Omslagsbilden:

Hemma hos Björn Dahlbäck finns flera stora blommande buskar fina för pollinering.
Foto: Mia Karlsvärd

Pricken över i:et på omslaget påminner om att drottningen märks röd i år.

Biodlarna satsar på utbildning

Utbildning är A och O, säger Lennart Johansson som precis börjat installera sig på den nyinrättade tjänsten som utbildningsansvarig för Biodlarna. Här berättar Lennart mer om sitt nya jobb och lite om sig själv.

Mitt namn är Lennart Johansson och har nyligen tillträtt tjänsten som utbildningsansvarig på Biodlarna, närmare bestämt den 20 augusti. För mig är det helt fantastiskt att ha fått möjligheten att jobba med det som har varit min hobby sedan 1987. Mitt biodlarintresse väcktes av en kompis som berättade att han var biodlare och jag blev "biten" direkt, ja ni känner säkert till hur det är: "en gång biodlare alltid biodlare" Jag bodde på den tiden i Gustafs i Dalarna och tillhörde Sätters biodlarförening.

Jag har varit småskalig biodlare och haft upp till 10-12 samhällen. 2007 flyttade jag tillbaka till Linköping och anmälde mig till Linköpings Biodlares nybörjarutbildning, där någon undrade varför jag skulle gå en nybörjarkurs med så lång erfarenhet, men är det något jag lärt mig om biodling så är det att man aldrig

den mesta tiden eftersom även min egen "drottning" bor där.

Linköpings Biodlarförening är en väldigt aktiv förening, där vi i många år genomfört nybörjarkurser och de sista åren har vi märkt att intresset har ökat, så pass att vi fyllde två kurser med 20 deltagare i varje i våras. På somrarna har vi öppet hus varje torsdag, ser till våra kupor och besökarna

Lennart Johansson, utbildningsansvarig

får möjlighet se arbetet i kuporna, vi passar även på att erbjuda nyslungad honung i mån av tillgång.

Det händer även att skolor och föreningar kontaktar oss för att komma och berätta om binas värld. För tre år sedan blev vi kontaktade av ett lokalt bostadsföretag som skulle vara delaktiga av byggandet av Linköpings nya bostadsområde Vallastaden. Vi blev då tillfrågade om vi kunde ha bin i området. Idag har vi ett samhälle där på taket till ett parkeringshus och det finns plats för flera. Vi deltog även på bostadsmässan som arrangerades där under tre veckor och presentera oss.

2017 blev vi tilldelade kommunens natur och miljöstipendium. Gå gärna in på Linköping biodlarförenings hemsida www.linkopingsbiodlarna.se

Tjänsten jag tillträtt innebär att fortsätta utveckla förbundets utbildningsprogram och vara sammanhållande i utvecklingen av förbundets totala utbildning upplägg. Jag ska medverka vid framtagning av informations- och rådgivningsmaterial, böcker foldrar affischer m.m. Spridandet av information kommer att ske genom in-

formation i Bitidningen och hemsidan när det gäller utbildningsområdet. Jag kommer också kommunicera med i första hand distriktens utbildningsansvariga som sen har till uppgift föra vidare informationen till lokalföreningarna. Jag kommer även vara kontaktperson gentemot Studieförbundet Vuxenskolan.

Utbildning är A & O inom många områden och inte minst för att bli en bra biodlare. Jag tror det finns ett stort behov av vidareutbildning för nybörjare kanske andra och tredje året som biodlare, så det är något vi ska titta på.

Biodling är som ni vet ett stort och omfattande område, där det alltid finns nya saker att lära, inte minst från alla våra kunniga biodlare i landet.

Just nu håller jag på att bygga upp ett kontaktnät i distrikten och kommer i närtid höra av mig till dessa.

Slutligen vill jag uppmana er att höra av er om ni har idéer på områden där vi kan fortsätta utveckla och sprida information inom Biodlarna.

Jag nås på telefon: 0142-482010 och mail: lennart.johansson@biodlarna.se

TEXT: LENNART JOHANSSON

Hör gärna av er till mig om ni har idéer inom utbildningsområdet.

Lennart Johansson

blir fullärd. För tre år sedan blev jag invald i styrelsen, och idag är jag vice ordförande och utbildningsansvarig i föreningen. Numer har jag en bigård med fem samhällen som är placerade mellan Tranås och samhället Sommen. Där tillbringar jag

Madeleine Lindqvist, förbundsadministratör

Året i bigården

ANDERS BERG

Jag har den stora förmånen att skriva "Året i bigården" under 2018. Det är naturligtvis ett förpliktigande uppdrag, som jag skall försöka att fullgöra efter förmåga. Först då, vem är jag? I det "civila" är jag anställd i Forsvarsmakten som officer. Mitt intresse för biodling vaknade under tidigt 70-tal hos min morfar. Jag fick några lärrika somrar om praktisk biodling tillsammans med honom. Egna bin har jag haft sedan 1976 i Ryssby, Småland. De råd jag kommer att ge bygger på erfarenhet från min egen biodling, hos andra biodlare samt centrala bikurser.

Med invintringen upphör i stort sett det egentliga arbetet i bigården. Det som återstår är att lägga på en tunn filt över täckbrädorna samt eventuellt behandla bisamhällena mot varroakvalster. I början av oktober brukar det regelbundet komma en brittsommar, då bina på nytt lockas ut till fröjdfullt surrande kringflustren.

Efterarbete

Lägg på en tunn filt på bisamhällena. Packningen får inte vara för tjock. Det gäller att kyla ner bisamhällena så att inte yngelsättningen tar fart igen. Ytterligare en filt kan läggas på senare när vinterkylan kommer på allvar.

I början på oktober är det lämpligt att reglera flusteröppningarnas storlek. När alla andra arbeten i bigården är avslutade är det lämpligt att gå igenom hela kakförrådet. Sortera ut alla mörka kakor, sådana med mycket drönarbygge, de som är deformerade på ett eller annat sätt och är olämpliga för yngelsättning. Det är också lämpligt att redan vid slungningen göra denna sortering, man slipper ju då en del dubbelarbete.

Hur hårt man bör omsätta kakförrådet är upp till var och en. 10 kakor per

En avläggare på sju ramar är invintrad och klar. Bina bakom packramen kryper in när höstkylan kommer. Det som återstår är att lägga på en tunn filt över täckbrädorna samt reglera flusteröppningen. Det är omöjligt att exakt i cm ange denna. Ett kraftigt samhälle behöver en betydligt större öppning än ett svagare. När vinterkylan kommer på allvar kan man lägga på en filt till på samtliga samhällen.

samhälle och år bör detta kunna bidra till sundhetstillståndet i bigården och hålla i vart fall noseman på en rimlig nivå.

De utgallrade ramarna stoppas ned i starka pappers- eller plastsäckar, som knyts till ordentligt. Säckarna förvaras och skyddas mot råttor och möss och skickas till vaxrenseriet för utsmältning. Detta får göras under perioden 1 oktober- 31 mars.

Avslutning

Har biodlaren invintrat sina bin väl är det inte mycket mer att göra än att se till dem

någon gång då och då. Vintermånaderna bör användas till att anskaffa bra och tillräcklig materiel för binas skötsel. Vintern bör också användas till att skaffa goda teoretiska kunskaper, genom att studera tillgänglig litteratur, delta i studiecirkel och diskussionscirkel, träffa kolleger och diskutera biodlingens problem.

Vi hörs i novembernumret i bitidningen. Det blir mitt sista bidrag till året i bigården 2018!

Torrperioderna förväntas bli alltmer vanliga och allmänt förekommande i många delar av världen. Många forskare studerar idag hur detta påverkar och kommer att påverka växterna. Bilden är från Öland denna sommaren, 2018. Foto: Mia Karlsvärd

Torkan ett stort problem för bina

Bina är en av de insektsgrupper som främst är i riskzonen vid de alltmer förekommande torrperioderna på jorden som förorsakats av klimatförändringen.

Det alltmer torrare och varmare vädret medför att blommorna, som lider av vattenbrist under hela deras växtperiod, inte är kapabla att växa sig starka och att kunna producera varken nektar eller pollen.

Torrperioderna förväntas bli alltmer vanliga och allmänt förekommande i många delar av världen. Många forskare studerar idag hur detta påverkar och kommer att påverka växterna. Man har funnit att torkan i stort sett halverar antalet blommor. Det betyder att nektartillgången halveras men naturligtvis också den tillgängliga pollenmängden för bina och övriga pollinatörer.

Den forskning som redovisas i denna artikel har genomförts som ett samarbete mellan universiteten i Exeter och Manchester samt Centrum för Ekologi och Hydrologi. Växterna, som valdes ut för undersökningen, reagerade på bristen på vatten och torka på olika sätt, från att producera och utveckla färre antal blommor till att

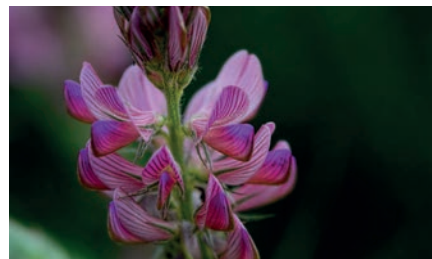
enbart utveckla blommor utan någon nektar. Gemensamt för dem alla var en klar försämring i att bilda och utveckla blommor vilket naturligtvis kom att utgöra en sämre födokälla för insekter i allmänhet.

Globalt befinner sig bina redan nu under stark påverkan från ett antal faktorer som minskande naturområden, användandet av speciella pesticider och spridning av allmänna sjukdomar. Insekterna är inte bara betydelsefulla som pollinatörer för olika växter som har betydelse för människor utan de utgör själva också födoämnen för fåglar och andra djur.

Studierna företogs i grevskapet Wiltshire i sydvästra England, på en större, gräsbevuxen kalkplåt, en plats som sedan lång tid varit en känd som omtyckt lokal för olika insektsarter. De växter som studerades var gulvial (*Lathyrus pratensis*), brunört (*Prunella vulgaris*) och esparsett (*Onobrychis viciifolia*) – kända även för svenska botaniker.

Tidigare studier av torkans inverkan på växter och bin har genomförts på särskilda utvalda arter och ofta på laboratoriet. I denna undersökning studerade man blommorna direkt i naturen under speciellt uppbyggda regnskydd för att skydda växterna från nederbörd och att kunna arbe-

ta under mer kontrollerade förhållanden. Nivån på den torra atmosfären kan tyckas vara väl överdrivet torr men forskarna ansåg att nivån mycket väl skulle motsvara den som kommer att upplevas i framtiden om fortsatta torrperioder återkommer.

Esparsett. Foto: Pixabay

Resultaten från de hittills genomförda undersökningarna visade att växterna på det utvalda gräslandskapet mycket väl skulle kunna förse framtida pollinatörer med både nektar och pollen men i avsevärt mindre mängder än vad som sker idag.

TEXT: LARS-MARTIN LILJENVALL

Underlag:

- Phillips et.al: "Torkan minskar florans resurser för framtida pollinatörer". Global Change Biology <http://dx.doi.org/10.1111/gcb.14130>

- Drought bring fewer flowers for bees. Am. Bee J 158 (2018):6

”Det behövs fler som kan hjälpa till”

Bert Thrybom vid mikroskopet visar hur instrumenten ska monteras för Karin Widell, Anna Ahnér, Christina Helmrich och Gunn Baustad.

I slutet av juni i somras samlades en grupp med biodlare med stort intresse för VSH-bin som vill fördjupa sig och lära sig att inseminera drottningar.

VSH står för Varroa Sensitive Hygiene och innebär att bina har en egenskap som gör att de städar ut kvalster. De åtta deltagarnas bakgrund var blandad. Några har inte varit biodlare särskilt länge och har nyss odlat sina allra första drottningar. Andra har hållit på ett tag och har redan kunskaper i inseminering.

Kursen hölls i Mariestad i Mariestads biodlarförenings lokaler. Intill samlingslokalen står föreningens bikupor. För att kunna öva på inseminering så är det viktigt att ha drönare i närheten. Det går åt

många drönare och de lever inte så länge utan samhälle.

Kursen är en del i projektet VSH-bin i Sverige som drivs gemensamt av Sveriges Biodlares Riksförbund och Biodlingsföreningarna.

Syftet med kursen är att rekrytera nya blivande inseminatörer till VSH-projektet. Det behövs nya inseminatörer, säger Richard Johansson, projektledare för VSH-bin i Sverige.

För att komma igång med att avla fram bin med VSH-egenskaper är det viktigt att testa drottningar. Med inseminering är det lättare att komma framåt i aveln för att så småningom kunna få fram drottningar med egenskapen.

Den första kursen i inseminering inom projektet hölls 2017 då sju personer deltog. 2018 var det så dags för åtta nya adepter.

- Det behövs fler som kan hjälpa till, säger Richard Johansson.

Deltagarna får också gå en fortsättningskurs året efter.

En av de som deltog i årets kurs var Lars Körvall från Vollsjo i Skåne.

- Jag är intresserad av avel och har tidigare odlat gräshoppor och flugor. Jag är intresserad av insekter, säger han.

Lars har lärt sig om inseminering i Tyskland och gått en kurs hos Schley.

- Det är bra att fräscha upp kunskaperna så det är därför jag är här, säger han.

Hans bästa tips för att komma någonstans inom drottningodling och inseminering är ha gott om drönare.

- Det är viktigt att ha ett system för att odla drönare och ha koll på hur gamla de är. Man måste vara organiserad och planera. Det är precis som med övrig drottningodling.

Fakta VSH:

VSH står för Varroa Sensitive Hygiene och innebär att bina har egenskaper som rensar ut yngel som angripits av kvalster. På så vis får bina lättare att stå emot sjukdomar. VSH-egenskapen finns i våra inhemska bin. Egenskapen är genetisk och går i arv.

Projektet syftar till att bina själva ska kunna klara angrepp från kvalster utan att bekämpningsmedel används. Att slippa använda kemiska preparat är till fördel för bina, för biodlaren och också för konsumenten då det inte finns någon risk för att det ska hamna i honungen.

 VSH-Bin i Sverige

Projektledare Richard Johansson passar på att öva.

Själva insemineringen är inte så svår. Det är allt runt omkring, rengöring och blandningar.

Lars Körvall har varit biodlare i tre år när han deltar i kursen. Under kursen inseminerar han fyra drottningar.

- Det brukar bli så här när jag blir intresserad av något. Då vill jag veta allt, säger han.

Christina Helmrich är en annan deltagare. Hon läser vid Yrkeshögskolan för biodling där Richard Johansson är en av lärarna. Han berättade om projektet och de som var intresserade fick lämna in en intresseanmälan.

- Och jag fick komma med! utbrister hon med glädje.

Christina är intresserad av drottningodling sedan tidigare och vill kunna mer om alla dess delar. Insemineringen tror hon att hon kan ha nytta av sedan i sin

egen biodling. Hennes plan är att kunna leva mer eller mindre på biodling. Christina är inne på sin tredje säsong som biodlare. Hon har sin odling på Kinnekulle och där håller hon på och startar upp drottningodlingen.

- Kursen är fantastiskt rolig. Den är bra upplagd, säger hon.

Men hon konstaterar också att det är ett stort och komplicerat område men att hon fått en bra grund på kursen. Ett första steg in i avelns värld.

- Jag måste fortsätta öva. Det är svårt med mycket instrument att hålla ordning på men det är en tränings sak. Tränar man kan man bli bra på det, säger hon målmedvetet.

Under den tre dagar långa kursen har hon inseminerat en drottning.

Den som håller i kursen tillsammans med Richard Johansson är Bert Thrybom. Han har unika kunskaper inom inseminering

Ruben Ahnér tar upp sperma i membranvätskekolvsprutan. Den innehåller spädningslösning av fysiologisk koksaltlösning och Streptocillin för att öka chansen att spermerna och drottningarna ska överleva.

Drottningen är sövd under hela ingreppet. Gas kommer in i ett jämt flöde i slangen som är fäst i drottninghållaren.

och avel med bidrottningar och forskar på bin med VSH-egenskapen. Han började med inseminering 1980 och har använt sig av den tekniken sedan dess. Bert hade planer på att bli genetiker och studerade medicinsk genetik tills han svängde om och blev barnläkare. I stället har han gett biodlingen sina kunskaper inom genetik. På egen hand och för Sveriges Biodlares Riksförbund har han deltagit i flera projekt. Han har rest världen över och samarbetar med många av de internationellt kända forskarna inom biodling.

För att göra insemineringar krävs viss utrustning. Ett mikroskop, bra belysning och små små instrument. För att drottningarna ska överleva ingreppet så måste utrustningen vara steril. Här finns flera av utmaningarna att sätta ihop sprutan utan att kontaminera den och hålla instrumenten sterila. Drottningen måste också

-Syftet med kursen är att rekrytera nya blivande inseminatörer till VSH-projektet.

Richard Johansson, projektledare för VSH-bin i Sverige.

Så funkar städegenskapen

Bin som har VSH-egenskapen har förmågan att upptäcka om en bipuppa har angripits av en fertil kvalsterhona. Förmodligen kan de känna doften från kvalstret när hon är äggläggande. Bina städar då ut det angripna ynglet genom att täcka av cellen och dra ut puppan. Det är oklart vad som händer med kvalsterhona

efter städningen. Hon kan krypa ur cellen men det tyder på att hon också dör eller att hennes liv förkortas då kvalstermängden minskar drastiskt om en drottning med VSH-egenskaper tillsätts i ett samhälle. Avkomman som den fertila kvalsterhona lagt i cellen dör när puppan städas ur och den kan inte fortplanta sig i sin tur.

Karin Widell blåser in den sövda drottningen till rätt position i drottninghållaren.

sövas under ingreppet. Mikroskop och en del av utrustningen är kostsam men Bert tipsar om flera alternativa sätt för att kapa kostnaderna. Till exempel kan man köpa en kolsyrepatron som vanligtvis används till att göra bubbelvatten med och en trapetskoppling så har man sövningsutrustningen.

Drottningarna ska vara minst en vecka gamla för att vara könsmogna. Tillbaka till det som Lars Körvall nämnde om drönarna. Det går åt stora mängder drönare till inseminering om de inte är könsmogna. För att komma åt drönarens sperma måste man klämma ut parningsorganet. När den är helt utklämd kommer sperman fram och först då vet man säkert om drönaren är könsmogen. Vid detta moment är det viktigt att sperman inte nuddar fingrarna för då är den inte steril längre. Råkar man komma emot så får man gå vidare med nästa drönare. Hittas mogen sperma så suggs den upp i sprutspe-

Christina Helmrich hämtar upp sperma från en drönare.

sen som ska användas till insemineringen. Helst behövs sperma från fem-sex drönare till en drottning. Det går också med både fler och färre.

Det kan behövas flera turer ut till bikuporna för att samla fler drönare för att få ihop tillräcklig med sperma till drottningarna som ska insemineras.

När spermainsamlingen är klar är det dags att söva drottningen. Det görs lättast genom att placera henne i en plastpåse, en enliters fryspåse går bra, och låta slangen från kolsyran gå in i påsen. Drottningen är snart sövd på det viset.

Därefter placeras hon i ställningen med alla instrument under mikroskopet. Med de små instrumenten säras hennes bakdel. När hon är i rätt position kan sprutspetsen föras in i könsöppningen och sperman sprutas in.

Bert Thrybom går tålmodigt igenom alla momenten för deltagarna som övar sig vid mikroskopet. Det är ett hantverk att lära

sig hur det ska se ut för att det ska bli rätt. När drottningen är inseminerad får hon vakna till i till exempel en transportbur tillsammans med sina följevbin. Hon får gärna placeras i ett värmeskåp då hon behöver varmt omkring sig eller i en Apidea så hon får värme från andra bin. Hon kan vara lite orolig efter sövningen och ska inte in i bikupan direkt.

Kursdeltagarna antecknar, frågar och provar sig fram. Alla verkar eniga i att de får lära sig något som är både roligt och spännande.

Varför är inseminering en teknik som används inom aveln?

Med inseminering kontrollerar man drottningens parning som inte kan göras på något annat sätt. Det blir lättare att nå framgång inom aveln med insemination och det går snabbare. Målet med VSH-projektet är att få friska bin i Sverige.

TEXT OCH BILDER: ANNA AHNÉR

Broschyrer för medlemsvärvning

Alla föreningar och distrikt har möjlighet att beställa broschyrer för medlemsvärvning under 2018, utan någon kostnad.

Ni kan beställa följande paket:

- 60 st Värvarfoldrar – Bli biodlare
- 60 st Nyfiken på bin
- 30 st Honungsbin och biodling

Skicka din beställning till sbr@biodlarna.se eller ring 0142- 48 20 02 – Madeleine Lindqvist

I samband med detta ber vi er kassera gamla broschyrer med felaktig information (fel-aktiga adresser och felaktig info om medlemsavgifter etc).

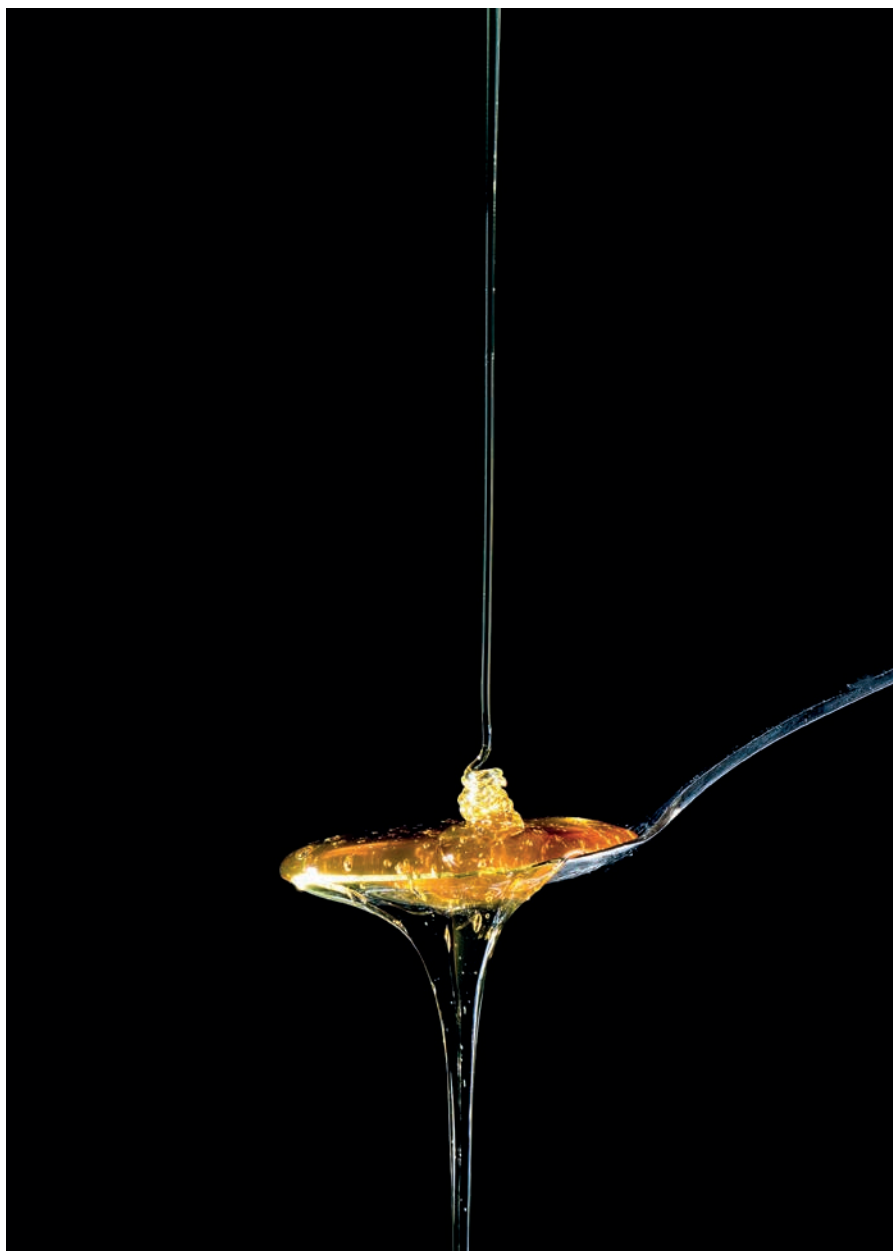

SHF ska ursprungsmärka importerad honung

Det är inte tryck från konsumenterna som gör att Svensk Honungsförädling, SHF, väljer att ursprungsmärka. Nej, önskemålet kommer istället från biodlingsföretagare.

Idag ska burkar med honung från annat land än Sverige märkas med den intetsägande formuleringen "blandning av EU-honung och icke EU-honung".

I vissa andra länder har man redan gått från denna formulering till att klart deklarerat i vilket eller vilka länder honungen har producerats och vid blandning i fallande skala vilka länder den kommer ifrån. En regelförändring är på gång i EU,

*En regelförändring är på gång i EU, men när det kommer ett beslut är oklart.
Foto: Pixabay*

men när det kommer ett beslut är oklart. Nu sällar sig Sverige och SHF till de länder där man går före med en rejälare ursprungsmärkning.

– Vi ska bara fasa ut det lager av redan tryckta etiketter som vi har, säger Krister Linnell hos SHF. Det innebär att det inte riktigt går att säga när i tiden som övergången till en mer detaljerad ursprungsmärkning kommer att ske. Det kan bli under 2018 men dröja in på nästa år. Han pekar på företagets dialog med organisationen Biodlingsföretagarna som

har lett fram till beslutet om ursprungsmärkning. Och efterlyser i samma veva regelbundna möten även med Sveriges Biodlares Riksförbund.

Det är biodlarna i Sverige som vill att konsumenterna ska få veta varifrån honungen de köper kommer. Det finns enligt Krister Linnell inget konsumenttryck om att få veta varifrån honungen kommer. – Däremot är det så att ungdomar vill ha flytande honung och den kan vi bara ta fram genom att använda oss av honung från länder där floran kan ge flytande honung.

Det innebär att importen sker från alla möjliga länder i världen för att man ska kunna få till flytande honung, men också fast, precis som konsumenterna vill ha den.

TEXT: ANN SOFIE FREDRIKSSON

Forskning visar att världens

En nedgång av det totala antalet insekter i världen har rapporterats av ett forskarlag i Holland.

Deras publicerade rapport, som är den första i sitt slag, har rönt stort intresse och på kort tid fått stor spridning. Den har studerats av intresserade, inte bara forskare och vetenskapsmän, utan även av en stor intresserad allmänhet.

Forskarna vill, som några av de första, tydligt visa på en klar och mätbar förändring – minskning! - i den globala insektsmassan. De vill också varna för de förväntade konsekvenser denna förändring skulle kunna förorsaka i framtiden.

Man befärdar nämligen att minskningen av insekter skulle kunna medföra en allvarlig inverkan på den roll som insekterna har inom hela etnosystemet med idag okända påföljder för ett antal beroende livsformer.

Observerad förändring

Många bland biodlarna har redan för ett antal år sedan observerat en förändring av antalet insekter som man möter i naturen under växtsäsongen. Anledningen till denna förändring diskuteras tid efter annan biodlare emellan. Man anför olika skäl alltifrån påverkan av lokala faktorer till andra orsaker av mer sammansatt art som väderleks- och klimatförändringar.

Denna insektsminskning kan observeras av förändringen av en hel insektsgrupp men är oftast speciellt tydlig och uppenbar då enskilda insektsarter studeras.

Skillnaden kan nämligen vara mer eller mindre markant hos olika insektsarter. Slås mätvärdena och iakttagelserna samman till ett gemensamt, integrerat värde, där låga mätvärden ”balanserar

insekter minskar i antal

ut” höga, kan detta medföra att totalvärdet inte avspeglar de verkliga, artspecifika förhållandena.

Genom att mera noggrant studera förändringen av den totala biomassan av insekter på ett antal noga utvalda platser under en längre tid och under mer kontrollerade former skulle man kunna få upplysning att en förändring håller på att ske samt också få ett mått på dess storlek.

Ett forskarlag med säte vid universitetet i Radboud i Nijmegen i Holland har, under ledning av Caspar Hallmann, under 27 år genomfört studier av den globala insektsmassan i den lokala etnofaunan i ett stort antal olika naturområden i Tyskland.

Rapporten, som publicerades helt nyligen, har fått stor uppmärksamhet, inte bara av forskare och vetenskapsmän, utan av en stor mängd intresserad - och oroad - allmänhet. Detta beroende på att den, trots dess karaktär som vetenskaplig rapport, består av resultat som angeläget angår var och en inför vår gemensamma framtid.

Då man initialt förväntade sig påverkan även av ospecificerade yttre faktorer skedd även observationer av väderleken och dess förändringar, nederbörden, observationsområdenas placering och fysiska utseende och förändring under observations-tiden, förändring av jordbruksmetoder, landskapsförändringar mm.

Man fick redan under observationernas gång verifierat att en omfattande minskning sker i den lokala etnofaunan. Insekternas numerär men även antalet insektsarter minskade.

Inga av de primärt studerade faktorerna visade sig ha någon markant inverkan på mängden minskande insekter och kunde inte göras direkt ansvariga för nedgången.

Det måste alltså finnas andra faktorer som på ett mer markant sätt påverkar insektsfaunan. Vad detta är har forskarna ännu inte kunnat utröna.

Möjligen skulle den alltmer förekommande andelen monokulturer – områden där artrikedomen fått vika för odling av en eller enbart ett flertal växter – kunnat bidra till utarmning av den flora inom områden som insekterna sedan länge lärt sig utnyttja och etablerat som ett viktigt område för födohämtning.

Pollinering mm

En förlust eller naturlig minskning av antalet insekter och insektsgrupper har en tydlig och uppenbar påverkan hos det omgivande ekosystemet. Insekterna har en betydelsefull roll i ett flertal biologiska processer, där pollinering är en av de viktigaste.

Exempelvis är ca 80 % av de vilda växterna beroende av insekterna för sin egen pollinering och förökning medan 60 % av alla fåglar har insekterna som främsta födokälla. En stor del av växterna konsumeras sedan av de växtätande djuren vilka i en eller annan form kommer att användas av människan.

Som ytterligare exempel kan nämnas att populationen av gräsmarkernas karakteristiska fjärilar i Europa har avtagit med 50 % mellan år 1990 och 2011, för övrigt samma trend som honungsbin uppvisar.

Andra faktorer

Det har kunnat visas att de ovan nämnda faktorerna bara hade perifer inverkan på insekterna. Större bidrag utgjorde däremot de mer övergripande angreppen som observerats och studerats på andra håll i världen.

Klimatförändringen, förlusten av jordbruksmark och uppstyckning av marken för diverse andra ändamål (trafikpla-

*Många bland biodlarna har redan för ett antal år sedan observerat en förändring
Bild: Pixabay*

ning, bostadsbebyggelse mm) har visat sig vara de påverkanfaktorer som ansvarar för de huvudsakliga och allvarligaste skälen till insekternas negativa påverkan då de, ibland i ganska stor omfattning, berövat sin levnadsmiljö.

Åkerarealen, intensifierat jordbruk och moderna jordbruksmetoder, allt större förekomst av monokulturer, de allt mindre tillgängliga åkerrenarna, det ökade användandet av växtskyddsmedel, speciellt märkbart under de senaste tioårsperioderna är faktorer som bör ägnas mer uppmärksamhet än tidigare.

Man inser dock att detta idag inte tillräckligt undersökta och inte heller fullständigt beskrivna nya område måste klart uppmärksammas och tas med då jordens framtida klimatfrågor diskuteras.

TEXT: LARS-MARTIN LILJENVALL

Underlag:

- Scott McArt Am. Bee J 158 (2018):1 53
- Plos One 12 (10): e0185809 (2017)

Var med och utveckla Biodlarna

Nu är tiden inne för möten. Ta nu chansen som medlem att var med och påverka och utveckla vår förening. Här ger Jonas Eriksson, förbundschef, vägledning och några tips inför möten inom Biodlarna.

Att vara med och utveckla förbundet kan göras på många olika sätt, alltifrån våra muntliga samtal, som ständigt pågår inom hela förbundet och inte minst inom alla våra föreningar, till den mer formella formen när vi skriver ner förslag och lämnar in en motion.

Det första man skall fundera på är hur man kan åstadkomma en förändring och vilken väg man skall välja. Initialt kan det verka vara en enkel fråga, men kräver att man kan sin organisation någorlunda väl.

Det vi kan konstatera är att många frågor eller förslag på förändringar givetvis kan lösas utan en formell motion, medan vissa frågor som är av en principi-

ell övergripande karaktär kräver ett motionsförslag och att aktuell nivå i förbundet behandlar förslaget. Är man osäker på detta så kan man stämma av med personer som har en god kännedom om förbundets verksamhet, om vilken som är det bästa sättet att hantera ett förslag. Det finns många personer i vårt stolta förbund som kan bidra med goda råd här. Självklart kan alla vända sig till vårt kansli och diskutera lämpligt tillvägagångssätt. Många gånger kan vi gå väldigt snabbt fram och klara ut olika frågor på ett smidigt sätt, utan att det behöver formuleras en motion. Det viktiga är ju att förslag tas om hand och behandlas på ett korrekt sätt, som bidrar till att utveckla vårt förbund.

Ett sådant exempel på när det krävs en regelrätt motion är förändringar av förbundets stadgar, som endast kan ändras av ombuden vid två på varandra följande riksförbundsmöten. Många andra frågor kan vi lösa på annat sätt, där vår förbundsstyrelse, distriktsstyrelser eller föreningsstyrelser beslutar, utan att det inkommit en motion. Kansliet kan också besluta och

besvara en hel del frågeställningar inom förbundets administration.

Vad är en motion?

Samtliga medlemmar, föreningar och distrikt har rätt att lägga fram förslag på förändringar (motion) i förbundets-, distrikts- och föreningarnas verksamheter. Det skall tydligt framgå till vilken nivå den är riktad. Motionens förslag bör vara av sådan beskaffenhet, att det krävs årsmötesbeslut för genomförande.

Motion från	Till	Åtgärd i föreningen	Åtgärd i distriktet	Åtgärd i förbundet
Enskild medlem	Förbundet, dvs RFM (genomförs vartannat år)	Till föreningen senast 30 sep. Årsmötet yttrar sig och skickar motion samt yttrande till förbund och distrikt senast 10 dec.	Distriktsårsmöte yttrar sig, skickar yttrandet till förbundet senast 20 feb.	Beredning i förbundsstyrelsen. Beslut på RFM.
Enskild medlem	Distriktet	Till föreningen senast 30 sep. Årsmötet yttrar sig och skickar till distriktet senast 10 dec.	Beslut på distriktsårsmötet	
Enskild medlem	Föreningen	Till föreningen senast 30 sep. Årsmötet beslutar.		
Förening	Förbundet, dvs RFM (genomförs vartannat år)	Årsmötet beslutar att skicka in motionen. Skickar till förbundet och distrikt senast 10 dec	Distriktsårsmöte yttrar sig, skickar yttrandet till förbundet senast 20 feb.	Beredning i förbundsstyrelsen. Beslut på RFM.
Förening	Distrikt	Årsmötet beslutar att skicka in motionen, skickar till distriktet senast 10 dec.	Beslut på distriktsårsmötet.	
Distrikt	Förbundet, dvs RFM (genomförs vartannat år)		Årsmötet beslutar att skicka en motion. Skickar till förb. senast 20 feb	Beredning i förbundsstyrelsen. Beslut på RFM.

Det är viktigt att alla ovanstående tider hålls, så att respektive nivå kan förbereda och skicka ut kompletta handlingar till sina årsmöten.

Kan en motion stoppas?

Ingen motion kan stoppas, däremot så skall motioner som är riktade till ett riks- förbunds- eller distrikt om motionen är initierad av enskild medlem, se § 9 motioner. Det är viktigt för vår interna demokrati, att motioner behandlas korrekt och på alla berörda nivåer.

Hur skall en motion utformas?

Försök att hitta en bra kortfattad rubrik som beskriver motionens ämnesområde. En bra motion har en tydlig problemformulering. Beskriv problemet, på ett kortfattat sätt och vad du/ni vill uppnå, samt argumentera för detta. Undvik att i samma motion lägga in flera delar att ta ställning till, dvs renodla problemformuleringen till en begränsad sak. Avsluta framställningen med en tydlig beslutsformulering.

Exempel på utformning av en motion:

Rubrik: Minst två personer i valberedning på föreningsnivå.
Då arbetet i föreningens valberedning är av yttersta betydelse för föreningens fort-

sätta arbete, anser jag/vi att det alltid skall väljas minst två personer vid föreningens årsmöte och där en skall utses till sammankallande.

Riksförbundsmötet föreslås besluta: att istället för att valberedningen består av en person på föreningsnivå, alltid skall bestå av minst två personer, där den ena är sammankallande. Kommande lydelse av § 48 c): "Valberedning, minst två personer, varav en sammankallande"

Vilka tider är det som gäller för motionsarbetet?

Det är viktigt att alla nedanstående tider hålls, så att respektive nivå kan förbereda och skicka ut kompletta handlingar till sina årsmöten.

Hur säkerställs hela kedjan och att motionen behandlas?

Den som väcker motionen måste också säkerställa att den behandlas/tas upp på ex förenings- och distriktsårsmöten, men respektive styrelse måste också bidra till att motionen får en korrekt behandling.

Sammanfattning:

- Överväg alltid var ett förslag till förändring skall behandlas och om det skall framställas i en motion. Är du tveksam, rådgör med de som har god kännedom om förbundet eller kontakta kansliet för avstämning.
- Framställs förslaget i en motion skall detta göras kortfattat och skall fokusera på en begränsad sak.
- Säkerställ att de beslutade tiderna för inlämning och behandling av en motion uppfylls, annars riskerar lagd motion att inte behandlas.

Välkomna att vara delaktiga i förbundets utveckling!

TEXT: JONAS ERIKSSON

Mitt inne i villasamhället bor Björn, hans familj och några av hans bin. Just nu tycker Björn att det är särskilt intressant med det

”Ett biregister skulle underlätta i

-Det kanske kan verka tråkigt men det finns mycket som påverkar biodling utifrån regler och lagar, säger Björn Dahlbäck som är ledamot i förbundsstyrelsen och polis till yrket.

Han nämner några som exempelvis Jordbruksverket och politiker.

-Genom mitt jobb ser jag lagar och regler som styr vad vi kan, och vad vi inte kan göra. Det jag också ser är att vi behöver tydligare stöd för att veta vad som är rätt och fel, säger han.

Björn har idag ledigt från jobbet som polis. Mitt inne i villasamhället bor Björn, hans familj och några av hans bin. Vi sitter i den varma sommarsolen och ser hur hans flitiga bin far in och ut genom kupan ett bit ifrån oss. Det är full fart.

Björn blev biodlare första gången när han var 14 år. Han lärde sig grunderna av en

äldre herre med puffande pipa. Detta var i Uppsala. Sedan kom studier och flytt emellan innan han landade här i Värnamo.

Föreskrifter

För styrelsen är Björn representant i kommittén för yttre miljö.

Just nu tycker Björn att det är särskilt intressant med det arbetet som Jordbruksverket gör om förnyade föreskrifter som rör bihälsa. Där har Björn en viss påverkansmöjlighet eftersom han sitter med i en referensgrupp för detta som representant från Biodlarna.

-Troligen kommer en del i de nya föreskrifterna innebära ett större egenansvar som biodlare, tror Björn.

Har man inte redan ett eget ansvar som biodlare?

-Jo, men det krävs av dig som biodlare att du har bra kunskap om exempelvis de sjukdomar som kan drabba dina bin, säger Björn.

Han tycker att det är viktigt att man skaf-

far sig god utbildning och kunskap om biodling för att kunna bedriva biodling seriöst.

-Förutom de nybörjarutbildningar som finns är det också viktigt att fortsättningsvis förkovra sig med ny kunskap, säger han.

I samtalet med Björn förstår man att han har ett stort intresse för att biodling ska bedrivas med ordning och reda. Han har flera idéer hur man skulle kunna vidareutveckla biodlingen i Sverige genom ett mer kunskapbringande system.

-Det behövs ett biregister. Med ett register där vi vet var bisamhällena finns kan vi lättare arbeta med bihälsa. När ett utbrott sker av exempelvis amerikans yngelröta kan man med ett register snabbt lokalisera de samhällen som eventuellt kan drabbas. Det får mig att tänka på det mjältbrandutbrott som var i Östergötland förra året och som tidigare drabbat andra län i Sverige. Jag nämner det för Björn.

-Precis. Så som man jobbar med mjältbrandutbrott ska man också med ett re-

arbetet som Jordbruksverket gör om förnyade föreskrifter som rör bihälsa.

arbetet med bihälsa”

gister kunna arbeta med sjukdomsutbrott för bin.

För att de eventuella utbrotten ska kunna minimeras och förhindras krävs det att bitillsyningsmännen vet var bisamhällena finns i hens område.

Han tycker också att biodlare ska kunna certifieras för att i större utsträckning kunna göra en egenkontroll.

Han säger också att det var synd att Biodlarna inte fick bidrag för att i större utsträckning kunna driva det internationella honungsprogrammet. Som han ser som ett led i det egna ansvaret som biodlare i Sverige.

-För den enskilda biodlaren och för vår förening är det viktigt att vi arbetar med föreskrifter. Från förbundets sida är det viktigaste vad som händer runt omkring i omvärlden och även det som händer i kuporna.

Han tycker att det är bra att det nu är ett tydligt växande intresse för bin biodling i Sverige.

Stölderna

På försommaren och även tidigare år har flera biodlare drabbats av stöld och skadegörelse.

-Tidigare år har det handlar om enstaka fall men i år har stölderna skett i betydligt större omfattning. I Skåne stals över 63 bisamhällen vid ett och samma tillfälle,

Björn Dahlbäck, ledamot i förbundsstyrelsen.

kanske stjäls de för att sedan föras utomlands, säger Björn.

Björn berättar att man nu gemensamt gör en översyn för att se hur omfattande brotten är som drabbar biodlare.

-Vi arbetar just nu tillsammans med lokala representanter i föreningarna för att göra en inventering hur omfattande stölderna och skadegörelsen är för att sedan kunna ge råd för att förebygga brott, förklarar han.

Vad är din och polisens teori om stölderna?

-Vid de stora stölderna tror jag att man delar upp utrustningen. Att man flyttar över bina till andra kupor och tar ut den honung som finns. Detta för att det ska försvåra för oss att identifiera kuporna.

Har du några tankar kring märkning av kuporna?

-I USA är det oerhört vanligt med märkning av kuporna, ofta inbränt i trä eller plast. En idé är att märka våra kupor med vårt medlemsnummer för att lätt kunna identifiera.

Har du några bra tips hur man kan göra det svårare för tjuvarna?

-Försvåra genom att inte exponera kuporna, ej heller för nära en väg. När det gäller skadegörelse föreslår Björn att man sätter spännremmar runt kuporna, då håller de ihop bättre om någon knuffar omkull dem. för att skydda bina.

Som polis tycker jag att man alltid ska anmäla brott. Om man inte gjort en polisanmälan delge åtminstone din förening så vi kan föra statistik på omfattningen.

Hur skulle ditt drömscenario se ut vad gäller regelverk?

1. Välutbildade biodlare som själva kan göra en egen kontroll med bihälsa.

2. Ett nytt väl genomarbetat regelverk för biodling som passar både små och stora biodlare.

3. Ett biregister införs med hög sekretess där myndigheterna vet var alla bigårdar i Sverige finns.

Detta skulle ge oss biodlare en hög egenkontroll med bihälsan, god frihet att flytta bin och ett system för att förhindra att smitta sprids, säger Björn Dahlbäck.

TEXT OCH BILD: MIA KARLSVÄRD

Brev till redaktionen

-Själv har jag provat att frysa nyslungad honung, berättar Johan Bagge, Vikbolandets bf.

Mera

Som bekant är det lätt att ämnet bin och honung kommer på tal när man träffar bekanta. Och då tycker jag det ofta är så att man nämner färskhonung som något alldeles extra. Det håller jag med om. Att slingra lite nyslungad på filen är en utsökt delikatess. Därför förvånas jag över att det säljs så lite. Det ab-

Bigården var bara en meter från branden

I förra Bitidningen skrev vi om branden som härjade i norra Sverige. Några dagar innan det var dags att trycka det här numret av Bitidningen fick vi ett brev till redaktionen från Erik Kram. Erik fick med kort varsel på grund av branden lämna både sitt hem och sina bin. Här berättar han vad som hände sen.

Vad hände sen?

Efter den förödande branden i västra Ljungdals skogar har nu lugnet lagt sig.

Inget är som förut, allt är svart och mycket av skogen ligger på marken med avbrunna rötter.

Då jag åter kunde komma till mina bin var det med stor spänning, det hade då gått två veckor efter brandens uppkomst. Bigården var bara en meter från där branden slutat och det med anledning av att helikoptrarna tog sitt vatten intill och såg hur nära branden var.

Mina tre hus hade då klarat sig till min stora glädje.

Bina hade förståndet att hålla sig inne då branden var som häftigast. Det var mycket bin i kuporna som inte såg ut att ha lidit någon nöd.

Kuporna var fyllda med både bin och honung.

Erik Kram

*Mina kupor
fyllnadas
Vad hände sen?
Efter den förödande branden i västra Ljungdals skogar har nu lugnet lagt sig. Inget är som förut, allt är svart och mycket av skogen ligger på marken med avbrunna rötter. Då jag åter kunde komma till mina bin var det med stor spänning, det hade då gått två veckor efter brandens uppkomst. Bigården var bara en meter från där branden slutat och det med anledning av att helikoptrarna tog sitt vatten intill och såg hur nära branden var. Mina tre hus hade då klarat sig till min stora glädje. Bina hade förståndet att hålla sig inne då branden var som häftigast. Det var mycket bin i kuporna som inte såg ut att ha lidit någon nöd. Kuporna var fyllda med både bin och honung.*

färskhonung tycker Johan Bagge biodlare på Vikbolandet

solut mesta som säljs är förstås den vanliga, rörda honungen. Kanske ibland i skördetider en del färsk.

Själv har jag provat att frysa nyslungad. Först i plastburkar eftersom jag var rädd att burken skulle spricka. Inga problem. Sedan har jag provat att frysa i glasburkar, både mindre och större. Det tycks som om utvidgningskoef-

ficienten (d.v.s. hur mycket volymen ökar vid frysning) är noll. Ingen burk har spruckit och volymen är oförändrad. När den tinat är honungen, som jag bedömer, exakt som när den frystes. Smak, lukt, färg, konsistens och hållbarhet är densamma. Prova själv. Huruvida den förändras på mer svårbedömda egenskaper kan jag inte bedöma t.ex. enzymer,

sockerhalt m.m. En fördel är förstås att det är enkelt. Ingen rörning eller ympning och ingen seg tappning.

Det vore väl kul att se burkar med färskhonung i frysboxens delikatesshörn?

Johan Bagge
Vikbolandets Bf

"Puttas de ibland?"

Axel Göller, 5 år.

Jag är ordförande i Ankarsrums BF och vi vill dela med oss om en fin kväll i vår föreningsbigård Norrhult.

Det märktes två nya drottningar och sedvanligt biprat.

Axel Göller 5 år tittar på när bina går in i kupan och undrar om de puttas ibland.

-EN FRAMGÅNGSAKTOR FÖR VÅR FÖRENING ÄR NOG ATT VI HAFT EN KONTINUITET. VI HAR LÄNGE HAFT REGELBUNDA AKTIVITETER FÖR VÅRA MEDLEMMAR SOM KRÄVER LITEN INSATTS FRÅN VARJE MEDLEM. HÄR BERÄTTAR LARS JONSSON OCH HANS LUNDELL FRÅN ÖLANDS BIODLARFÖRENING HUR DE LYCKATS MED ATT FÅ EN FÖRENING MED MYCKET AKTIVITET.

Gemensamma krafter skapar en livaktig förening

-Vi har gått från att vara 80 medlemmar till 140, säger Lars Jonsson ordförande i Ölands biodlarförening. Lars har ställt ut ett antal stolar i gröngräset intill föreningens lager. Där sätter vi oss ner en stund för att få veta framgångsreceptet som Ölandsföreningen lyckats tillreda för föreningsverksamhet.

-Det är lite speciellt att vi är på en ö. Vi har en bra växt zon med bra växtlighet med olika blommor som blommor hela sommaren. Öland är också ett semesterparadis, säger Lars Jonsson.

I år har dessvärre vädret varit nyckfullt. Med en kall vår och torr sommar. De så vanligt förekommande stora fälten av backtimjan är nu stora torra fält likt öken längs med ön. Femtio procent av föreningens medlemmar bor i Borgholm, 35 procent i Mörbylånga och 15 procent är sommarvärdar.

-Det blir lite speciellt. Många bor här enbart på sommarhalvåret, när de inte är här tar de hjälp av vänner i föreningen, berättar Lars.

Efter en stund kommer Hans Lundell, också medlem i Ölands biodlarförening.

-Ökningen av antal medlemmar är anknuten till de nybörjarkurser vi har, berättar Hans som tillsammans med Barbro Martinsson har utbildningarna bland annat för nybörjare.

Nybörjarkurserna har i över tio år varit fulltecknade varje år och i år fick man tacka nej till flera som var intresserade att gå nybörjarkursen.

-En av de viktigaste saker som vi i en förening kan bidra med är fortbildning,

under aktiv säsong har vi därför Drottningodlarkurs, och på hösten har vi en fortsättningskurs, berättar Lars.

Fortsättningskurserna anmäler sig ofta de till som nyligen kommit igång med sin biodling.

Varför tror ni att så många vill bli bi-odlare nu?

-Biodling har blivit populärt. Ett nyvaknat intresse för miljön. Frågar man, så svarar många att de vill göra en insats för miljön och för pollineringen, säger Hans.

Föreningen med sina 140 medlemmar har också sedan några år tillbaka varje år delat ut ett medlemsblad till alla medlemmar. Där finns kontaktinformation till alla och en förteckning med de träffar man har under kommande år.

-En framgångsfaktor för vår förening är nog att vi haft en kontinuitet. Vi har länge haft regelbundna aktiviteter för våra medlemmar, berättar Lars.

På höst och vinter har man något som man kallar ”biodlarcafé.

-Trots att det var full snöstorm vid träffen denna vintern kom 20 personer. Kaminen på caféet värmdes gott när väl alla var på plats, berättar Hans.

Träffarna på vintern är Hans idé.

-Min fru åkte på stick-café då fick jag idén till att vi biodlare skulle kunna passa på att träffas när vi inte har så mycket att göra. Här har vi tillfälle att prata om hur säsongen varit och hur kommande säsong ska förberedas, berättar Hans.

Öland är avlångt, därför alternerar de och ser till att ordna träffarna på olika caféer.

-Många förlitar sig på nätet för information med det är ofta bättre att delta i en förenings träffar för att åtnjuta kunskap, tycker Hans.

I samband med café-träffarna har de ofta någon som håller ett litet föredrag. Man har också en punkt där medlemmarna får skriva ner frågor på lappar som sedan samlas ihop och svaras på innan fikastunden och träffen är slut.

-Det gör att man på ett enkelt och sätt kan bygga på kunskap om biodling, säger Hans.

-Vi har också något vi kallar för Bigårds-träffar, där frivilliga biodlare erbjuder träffar hemma hos dem, säger Lars.

-Vi tror att det är roligt för andra biodlare att se hur det är hos andra och få idéer till sin egen biodling utifrån detta, säger Hans.

De berättar också att de samordnar beställningar av förbrukningsvaror.

-Att samarbeta är viktigt. Vi beställer en långtradare med flera ton material för leverans till föreningens förråd. Bättre att 60 biodlare går tillsammans för att beställa Bifor exempelvis än att man gör det enskilt, tycker Lars.

Förrådet har man byggt med gemensamma krafter i föreningen. Det är väl anpassat till de ändamål som de själva har.

Vi sitter i skuggan utanför förrådet. Lars och Hans fortsätter att berätta om föreningens aktivitet som varit, och de som kolla skall.

Är det inte svårt att få medlemmar att ställa upp?

-Inte så som vi organiserat verksamheten i vår förening, menar Lars.

Det som Lars och Hans berättar om Ölands biodlarförening gör att man förstår att de hittat en kreativ och klok lösning på föreningsverksamhet. Aktiviteter de har kräver lite arbete från många. De visar på att man med en liten insats från varje medlem och med gemensamma krafter kan skapa en livaktig föreningsverksamhet.

TEXT: MIA KARLSVÄRD

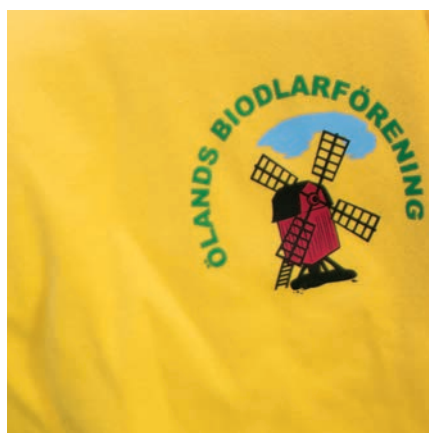
Lars Jonsson och Hans Lundell berättar om framgångsreceptet för att få en aktiv förening.
Foto: Mia Karlsvärd

När vintermörkret fallit träffas medlemmarna på något av öns fik.
Foto: Ölands bf.

Föreningen samköper Bifor.
Foto: Ölands bf.

En av produkterna som föreningens trycker upp är T-shirts. Foto: Mia Karlsvärd

En av bigårdsträffarna, denna gången hemma hos Hans Lundell.
Foto: Ölands bf.

Här är några av Ölands biodlarförening aktiviteter

Bigårdsträffar. En biodlare bjuder hem övriga medlemmar och berättar om sin biodling. Fika tar varje person med sig själv.

Biodlarcafé. På höst och vinter träffas de på något café. På olika orter så att inte samma medlemmar får lång transportsträcka. På café-träffarna håller någon ett litet föredrag. Frågelappar samlas in och svaras på innan träffen är slut.

Årligt medlemsblad. Producerar ett eget informationshäfte där medlemmarna kan få del av aktiviteter, träffar, utbildningar och service som är inplanerade under året. Utbildningar. Nybörjarcirkel, fortsättningscirkel och drottningsodling. Här finner man också kontaktinformation.

Gemensamt lager. Här lagerför föreningen exempelvis burkar. Alla medlemmar har en kod till förrådet så att de när som helst kan köpa och hämta varor.

Samköp av Bifor. Anordnas av föreningen till medlemmar.

Honungslotteri. Medlemmarna säljer lotter gemensamt för att stödja föreningen.

Vax och honungsdepå. Honung respektive vax levereras till depån om man själv inte har möjlighet att ombesörja hanteringen.

Egna reklamprodukter. T-shirt, tröjor och keps, etiketter och sigill med Ölandsföreningens egna logga och färger.

Egen hemsida. <http://olandsbiodlarforening.se/> Här kan kommande, nya och gamla medlemmar få kontinuerlig information.

Utg 2018-03-22

BESTÄLLNING AV SBR:s burketiketter

Som medlem i SBR kan man, efter att man genomfört Bihusesyn och efter godkänd honungsbedömning, köpa SBR:s välkända etiketter. Honungsbedömningen ska vara gjord innevarande eller föregående år. **För att kunna beställa etiketter måste din förening ha sänt in honungsbedömningsprotokoll som registrerats hos Biodlarna.** Det räcker inte med enbart kopia på honungsbedömningskort.

Vi ber er i första hand att göra er beställning via formuläret för etikettbeställning som finns på vår hemsida: www.biodlarna.se/medlemsformaner/bestallning-av-etiketter/. Har man inte tillgång till internet, kan beställningen göras på denna blankett

Beställningsmallarna för SBR-etiketterna finns i två utföranden. En för locketiketter och en för **burketiketter för glasburk inkl. locksäkring samt för koniska plastburkar exkl. locksäkring (= denna blankett)**. Den raka etiketten till glasburk måste **alltid** kombineras med den tillhörande locksäkringen.

Jag önskar beställa raka etiketter till glasburk inkl. locksäkring (Art nr 09200 + 09201)

Jag är Sigillbiodlare och önskar locksäkring med Svenskt Sigillmärke.

Jag önskar beställa böjda etiketter till plastburk exkl. locksäkring. (Art nr 09203)

(om man önskar den transparenta m Sigillmärke, vv. kontakta expeditionen)

Pris: Rak etikett för glasburk inkl. locksäkring: 0,90 kr/st inkl moms. Portokostnader tillkommer.

Pris: Böjd etikett för plastburk inkl. locksäkring: 0,85 kr/st inkl moms. Portokostnader tillkommer.

Betalning sker mot faktura (utan faktureringsavgift) som skickas tillsammans med etiketterna. **OBS! Ingen förskottsbetalning.**

Minsta beställning: 500 st etiketter/viktangivelse. Därefter 1000/1500/2000 etc. beroende på att det är 500 st etiketter/rulle.

Livsmedel ska enligt gällande bestämmelser vara märkta med s.k. identifikationsuppgifter:

1. Namn eller firmanamn
2. Adress eller tfn-nummer eller webbadress (omfattar både mailadress alternativt hemsidaadress).

På burketiketten finns plats för tre rader text med **max 30 tecken/rad inkl. mellanrum.**

Önskad text noteras i raderna här nedanför:

Om du har egna EAN-koder fyller du i dessa under aktuell viktangivelse här nedanför. Vill du beställa EAN-koder, se blanketten "Beställning av EAN-koder". Vill du beställa EAN-koder samtidigt med burketiketter, skriv ordet "beställt" i fältet för EAN-koder här nedanför. Fylls inte ngn EAN-kod i här nedanför, förses etiketterna med SBR:s allmänna EAN-kod för den viktangivelsen. På burketiketten finns på båda sidor ett vitt fält. I det vänstra trycks EAN-koden och i det högra ska "bäst före datum" noteras vid tappningen. Branschen rekommenderar en minsta hållbarhetstid på 2 år.

Här noteras antal för viktangivelsen som önskas:

	350 g	<input type="text"/> st	500 g	<input type="text"/> st	700 g	<input type="text"/> st
Egen EAN-kod	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Leveransadress - leveranstid ca. 2 veckor från det datum beställningen ankommit till SBR.

Namn	<input type="text"/>		
Adress	<input type="text"/>		
Post nr	<input type="text"/>	Ort	<input type="text"/>
Medl nr	<input type="text"/>	Datum	<input type="text"/>
Underskrift	<input type="text"/>		

Digital underskrift accepteras när beställningen sänds per mail.

Blanketten skickas per mail till sbr@biodlarna.se eller per post till Sveriges Biodlares Riksförbund, Borgmästaregatan 26, 596 34 Skänninge.

Vid ev. frågor kontakta SBR på tfn 0142 - 48 20 00 eller mail sbr@biodlarna.se.

Alla reklamationer (skadade eller felaktiga varor) ska göras inom två veckor från mottagen leverans.

Nu är det dags för en viktig temperaturmätare i förbundet

I månadskitet september-oktober startar förbundet en medlemsundersökning, där vi vill ha din uppfattning i olika frågor.

Frågorna kommer att skickas ut till alla våra medlemmar som har en mailadress. Resultatet av undersökningen kommer ligga till grund för förbundets framtida utvecklingsarbete och är av stor betydelse för att bygga ett framgångsrikt förbund, där dina svar är avgörande för hur vi skall utforma vår verksamhet.

Dina svar kommer att hanteras helt konfidentiellt enligt GDPR och kommer inte att spridas till tredje part.

Genom att delta i undersökningen godkänner du att dina svar hanteras och sammanställs av Unitalent.

Enkätens resultat kommer att användas både internt hos Biodlarna och i offentliga sammanhang. Svaren kommer inte redovisas, så att en enskild individs svar kan urskiljas, utan endast i sammanfattad form. Undersökningen genomförs av Unitalent, en del av Linköpings universitet.

Genom Unitalents verksamhet får studenter vid universitetet möjlighet att praktisera sina kunskaper i riktiga upp-

drag, med professionell handledning av en projektledare.

Vi hoppas givetvis på ett stort deltagande i undersökningen och din medverkan.

Vid den förra medlemsundersökningen hade vi en mycket hög svarsfrekvens, låt oss denna gång komma upp till samma nivå eller överträffa den.

Har du frågor om undersökningen?

Kontakta projektledare Henrik Olofsson på Unitalent, henrik@unitalent.se.

JONAS ERIKSSON, FÖRBUNDSCHEF

Av Biodlare För Biodlare

Tapstation 70 cm med Dana Api Matic 1000
Vår minsta tappmaskin med Dana api Matic 1000 och ett automatisk rundbord med 70 cm diameter.

Tapstation 100 med Dana Api Matic 2000
Komplett tappstation på hjul i storlek 100 cm, vilket ökar buffertiden. Dana Api Matic 2000 kan justeras horisontellt och vertikalt för att rymma olika glasstorlekar.

LP:s Biodling AB

Vi köper gärna din honung och ditt vax!
Hör av dig till oss för bästa pris på honung och vax. shop@lpsbiodling.se eller 0533-63111

Spännande & lärorika böcker!

Mandelmans Köksbok

Mandelmann Självhushållning på Djupadal

Petterssons Bisyssla

Lämn in dina ramar till oss för tvättning och rensning
1 oktober - 31 mars

Vi tar emot ramar och vax för rensning. Välkomna med noggrant uppmärkta och väl förpackade ramar.
Inlämningstiden börjar 1 oktober!

Nyborjarpaket 2018
Vi har ett flertal nyborjarpaket med utrustning som täcker ditt behov som nybörjare. **Rabatt upp till 20%**

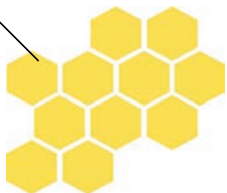

swienty
... for better honey

Vi finns på Facebook och Instagram!
www.facebook.com/lpsbiodling samt
www.instagram.com/lpsbiodling Följ oss gärna!

Anmäl dig till vårt nyhetsbrev på www.lpsbiodling.se för att ta del av nyheter och erbjudanden!

Besök vår webshop: www.lpsbiodling.se

Honungsbedömningskort

Utg 2017-08-08

Ifylles av biodlaren inför bedömningen			
Gulmarkerat överförs från honungsbedömningsprotokoll		Medlemsnummer:	
Bedömningskortet lämnas till biodlaren efter bedömningen. Sammanställning av alla bedömningar görs av föreningen i ett honungsbedömningsprotokoll som skickas till Biodlarnas expedition.		Namn:	
För användning av SBR Biodlarnas etikett krävs genomförd och uppvisad Bihusesyn samt förpackningsmaterial godkänt enligt gällande lagstiftning.			Nej Ja
		Genomförd och uppvisad Bihusesyn	
		Förpackningsmaterial godkänt enligt gällande lagstiftning	

Kortet ska bifogas den burk som lämnas till lokalföreningen för den årliga honungsbedömningen. Kortet och ett frankerat kuvert med eget namn och adress, läggs i ett anonymt kuvert tillsammans med honungsburken och lämnas till lokalföreningen.

Egenskaper	Värdering	Antal	Avdragsvärde	Avdrag	Noteringar (varje poängavdrag ska kommenteras)
Renhet	Inga partiklar		0		
	Partikel < 0,5 mm		1 /partikel		
	Partikel >0,5<1 mm		4 /partikel		
	Partikel > 1 mm		Underkänd		
Konsistens	Slät		0		
	Märkbart kornig		2		
	Sandig		4		
	Grusig		6		
Lukt och smak	Bra		0		
	Knappt märkbart främmande inslag		1		
	Tydligt främmande inslag		2		
	Obehagligt inslag		Underkänd		
Färg	För honung normal färg		0		
	Ojämn färg		1		
	För honung främmande färg		Underkänd		
Vattenhaltskontroll med refraktometer	Vattenhalt högst 20%	%	0		
	Vattenhalt över 20%	%	Underkänd		
Summa avdrag					

Maximala poängtalet 25 reduceras med summa avdrag. Bedömningspoängen ska vara 16 poäng eller högre för godkänt honungsprov.

25 - summa avdrag =		Bedömningspoäng
---------------------	--	------------------------

	Underkänt honungsprov
--	-----------------------

	Godkänt honungsprov, SBR-etiketten får användas
--	---

--

--	--

Ort

År-månad-dag

Honungsbedömningskommitténs ordförande

Renhet

Avdragsvärde 1 ges för varje upptäckt partikell med storleken upp till 0,5 mm.

Avdragsvärde 4 ges för varje upptäckt partikel med storleken över 0,5 mm och upp till 1 mm.

Underkänt honungsprov ges vid upptäckt av partiklar större än 1 mm.

Konsistens

Avdragsvärde 2 ges då honungens kristaller är så stora att de är märkbara dock utan att den kan betecknas sandig.

Avdragsvärde 4 ges då honungens kristaller är så stora att den känns sandig och är så hård att den inte kan beskrivas som hanterbar.

Avdragsvärde 6 ges då honungens kristaller är så stora så att den känns grusig.

Nyslungad honung och ljunghonung som inte kan bedömas eller belastas med feltal enligt ovan får endast saluföras med SBR-etikett om tilläggsetikett (nyslungad eller ljunghonung) används och att biodlaren fått tidigare honungsprov godkända enligt reglementet. Vid honungsbedömningen skall avdragsvärdet för konsistens inte räknas med i summa avdrag.

Lukt och smak

Avdragsvärde 1 ges om honungens lukt och smak har ett knappt främmande inslag som dock ej får göra ett obehagligt inslag.

Avdragsvärde 2 ges om honungens lukt och smak har ett tydligt främmande inslag som dock ej får göra ett obehagligt inslag.

Obehagligt inslag av lukt och smak på honungen innebär ett underkännande.

Färg

Avdragsvärde 1 ges om provet har blekts på burkens ena sida.

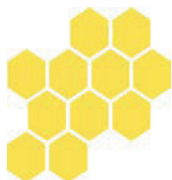
Underkännande ges om honungen har en för honungen främmande färg.

Vattenhalt

Vattenhalten för alla honungstyper och blandningar får vara högst 20 % undantaget ren ljunghonung som får innehålla en vattenhalt högst 23 %.

Underkänt ges för vattenhalter över ovan angivna normer eller om honungen har separerats/skiktats i en övre flytande och undre fastare fas

Årsrapport 2018

Namn: Invintrade samh. 2017 st. Vinterförluster st.Invintr samh. 2018 st.Honungsskörd totalt 2018 kg

---

Vinterförluster räknas från avslutning av invintringen och fram till första dragperioden på vårkanten.

För dem som har bisamhällen tillsammans går det bra att fördela uppgifterna på de enskilda personerna.

Det viktiga för statistiken är att totala antalet bisamhällen stämmer.

ÄNNU EN BIDLARSÄSONG närmar sig sitt slut och det är dags att tänka på årsrapporten.

Rapporten är värdefull för BIDLARNAS årsstatistik. Lämna till din förening senast i samband med föreningens årsmöte i november. (OBS! Skickas ej till Sveriges B odlares Riksförbund)

Av flera olika skäl är det viktigt att du **lämnar in årsrapporten till din förening**, t. ex:

- * BIDLARNA får en pålitlig statistik om alla eller de allra flesta lämnar uppgifter
- * Vi får ännu pålitligare fakta om vinterdödligheten
- * BIDLARNA kan med större säkerhet inför Jordbruksverk och EU ange hur många bisamhällen vi har.

Varje förening utser en eller flera pålitliga personer med hög integritet, som tar emot årsrapporterna. Dessa personer sammanställer föreningens resultat, och förstör/bränner sedan de enskilda rapporterna. Inga enskilda rapporter går vidare till BIDLARNA eller myndigheter. De utsedda personer ska ha tystnadsplikt och inte föra några enskilda uppgifter vidare, utan bara redovisa föreningens sammanställning.

Alla medlemmar bör lämna rapport och i de fall de inte är aktiva biodlare så blir det nollor i rapporten. Den ansvarige kan fylla i nollor i sammanställningen, då man är säker på att medlemmen inte har bikupor för närvarande.

BIDLARNA uppmanar varje förening att arbeta aktivt för att få in så många årsrapporter som möjligt. Ett bra sätt är att ringa runt till dem som saknas och be att få uppgifterna per telefon. Det kräver arbete, och ställer också krav på pålitlighet hos den som ringer upp.

Friska vinterbin, starka bisamhällen och tillräckligt foderförråd

Viktiga faktorer för att få en bra övervintring är friska vinterbin, starka bisamhällen och tillräckligt foderförråd. När det här läses har de åtgärder som behövs för att säkra en bra övervintring förhoppningsvis vidtagits.

Skydda mot möss

Vad som också är viktigt att tänka på inför vintern är att skydda kuporna mot möss. Om flusteröppningen är högre än 7-8 mm kan möss ta sig in i bikupan och bosätta

sig där under vintern, vilket kan leda till ett bisamhälles undergång som syns i figur 1. Det finns olika typer av skydd beroende på kup- och bottenmodell. Till några bottenmodeller hör en pinne som kan sättas in i flusteröppningen för att minska höjden på den. Ett annat sätt att skydda mot möss är att skruva fast en bit spärrgaller framför flustret (se figur 2).

Gula fläckar på binas mellankropp

Jag har under augusti månad fått en del mejl och telefonsamtal från biodlare som undrat vad de gula fläckar som de observerat på en del bins mellankroppar (och ibland huvuden) är. Några har undrat om

bina är sjuka och om det är smittsamt. Som tur är har jag kunnat ge lugnande besked. Det rör sig nämligen inte om en sjukdom, utan om pollen. Bina har besökt blommor vars utformning gör att pollen från dess ståndare hamnar på huvud och mellankropp. Bina som syns i figur 3 har varit i blommor som tillhör växten springkorn (*Impatiens noli-tangere*). Springkorn, vars blommor är gula, kallas också vildbalsamin.

Sammetsgetingen

Ett annat ämne som jag också fått en del mejl och telefonsamtal om är observationer av getingar som misstänkts vara sam-

Figur 1.
Ett samhälle som förstörts av möss som bott i kupan under vintern. Foto: Lotta Fabricius Kristiansen

Figur 3.
Bin med pollen från springkorn (*Impatiens noli-tangere*) på mellankroppen. Foto: Lotta Fabricius Kristiansen

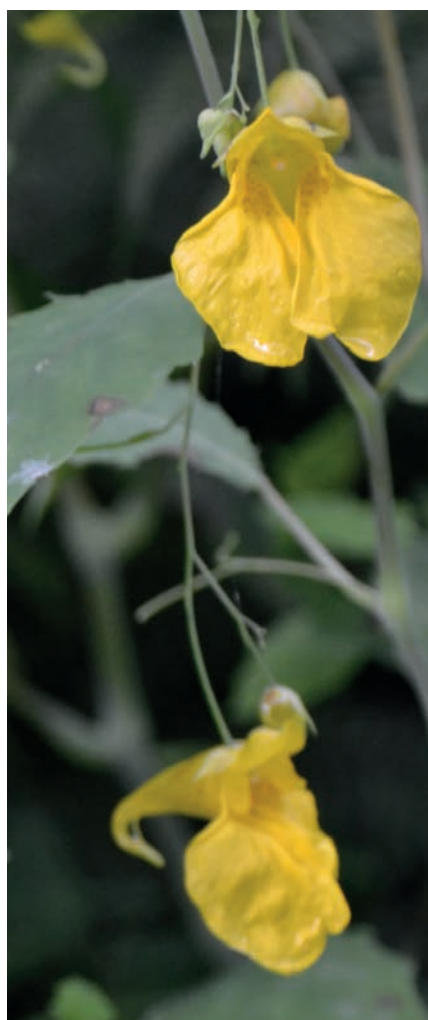
Figur 2.
Ett spärrgaller som satts framför flusteröppningen gör att möss inte kan ta sig in i kupan. Foto: Preben Kristiansen

Figur 4.
Sammetsgeting (*Vespa velutina*) som håller på att fånga bin framför en kupa. Observera den mörka bakkroppen och de gula benen. Foto: Preben Kristiansen

metsgetingen (*Vespa velutina*). Några av de som mejlat mig har bifogat bilder på de observerade getingarna, och i de flesta fall har jag kunnat konstatera att det rört sig om bålgetingar (*Vespa crabro*). I de fall där jag inte varit säker eller inte fått bilder har jag rekommenderat att kontakta Artdatabanken för artbestämning och/eller Naturvårdsverket (som är ansvarig myndighet) för att rapportera det misstänkta fyndet. Sammetsgetingen förekommer naturligt i Asien, men har sedan det första fyndet i Europa (Frankrike 2004) spridits till Italien, Spanien, Portugal, Tyskland, Belgien och Storbritannien. Eftersom sammetsgetingens huvudföda är honungs-

Figur 5.
Springkorn (*Impatiens noli-tangere*). Foto: Wikimedia.

bin, har den ställt till stora problem för biodlingen i flera av de nämnda länderna.

Artikel och faktablad om sammetsgetingen kan laddas ned från Jordbruksverkets webbplats (sökväg: Startside > Djur > Olika slags djur > Bin och humlor > Beskrivning av bisjukdomar)

Övriga bra källor för information är bland annat följande:

<http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/6002943>

<https://www.artdatabanken.se/arter-och-natur/Dagens-natur/nytt-om-getingar-i-artfakta/>

Bålgetingen

Information om bålgetingen finns bland annat på webbplatsen Artfakta (se <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/101969>), och i artikeln "Bålgetingen – vår största geting" av Ingemar Fries (införd i Bitidningen 7/8 2016, s. 20). Även bålgetingen kan fanga och äta honungsbin, men den verkar inte ställa till några större problem för bisamhällena.

Som Ingemar Fries skrev i ovan nämnda artikel kan man däremot ha turen att se skådespelet när bålgetingen tar bin i jakten om vi biodlare bidrar med lite jaktbyte åt den.

Figur 6.
En bålgeting (*Vespa crabro*) som håller på att stycka ett honungsbi som den fångat framför en bikupa. Foto: Preben Kristiansen

Figur 7.
Ett bålgetingsamhälle som bosatte sig i en fågelholk innan några fåglar hann dit. Observera att större delen av bakkroppen hos bålgetingen (*Vespa crabro*) är gul och att benen är bruna. Foto: Preben Kristiansen

monica.selling@bioplarna.se

MONICA SELLING
Förbundsordförande

Krönika

Utan bin och andra pollinatörer blir världen en öken – hjälp oss att skapa bra livsmiljöer

Trädgårdsresan är en västsvensk variant av The Yellow Book, berömd för sina magnifika besökssträdgårdar i Storbritannien. På Trädgårdsresan har vi startat Bifonden – en fond för bin och andra pollinatörer. Alla trädgårdsbesökare kan lämna valfritt bidrag. Vi är Västragötalandsregionen, Svenska trädgårdar i väst, STIV, studieförbundet Vuxenskolan Väst och Bioplarna/Göteborgs- och Bohus läns Bioplardistrikt. STIV har som mål att ansluta ett hundratal trädgårdar i VG regionen och Halland. Trädgårdarna kan se väldigt olika ut. Här finns små trädgårdar på landet, ekologiska trädgårdar, stora slottsträdgårdar, specialiserade trädgårdar och plantskolor samt historiska trädgårdar i kulturmiljöer. I trädgårdarna odlas allt från frukter, bär, grönsaker och kryddor till rosor, pioner, sommarblommor, perenner och blommande träd. En mängd aktiviteter erbjuds, allt med lokal anknytning. Trädgårdsresan har nyligen startat och ett tiotal trädgårdar har haft öppen trädgård i samverkan med lokala bioplarföreningar. Det fina ” i kråksången ” är ju att varje trädgård ska paras ihop med sin lokala bioplarförening och dit även intäkterna ska gå. Då krävs ju att man talar med varandra, deltar i lokala aktiviteter, kommer överens om hur bidragen ska investeras och framförallt har en öppen och tillitsfull attityd. Här gäller att pröva sig fram.

Monica Selling
Ordförande förbundsstyrelsen
monica.selling@bioplarna.se

Igår var det Bifondsday i Bergfeltska trädgården i Kungälv. Trädgården ligger vid Västra gatan och är en del av detta fina kulturskyddade område. Den såg dagens ljus på 1600- talet och hade sin storhetstid under det tidiga 1900-talets första årtionden. Nu ägs den av kommunen och sköts av Kungälvs trädgårdaförening. En ideell förening som varit med i restaureringsarbeten från början. Trädgården är en öppen trädgård som vem som helst kan besöka, när som helst. Här bidrog den lokala bioplarförening med sakkunskap om bioplning, värvarbroschyrer, honungsprovning och naturligtvis försäljning av honung och fröpsår med bivänliga växter och tipspromenad. I parken en bit nedanför visades kommunens förhyrda bisamhällen.

Alla dessa arrangemang där bioplare visar upp sig är enastående och ännu bättre blir det om det dessutom görs tillsammans med trädgårdsfolk och på så vis sprider kunskap om binas roll för miljön och pollineringen. Ger tips på bivänliga växter och förmedlar kunskap om odling och miljö.

Min uppmaning är sålunda, ta kontakt med de större eller mindre publika trädgårdar som finns i närområdet. Samarbete ger mervärde. Idag finns ett oändligt stort intresse för bioplning och trädgårdsodling.

Jag efterlyser också större kunskaper om bioplningens roll i den omgivande miljön. Såg en film från ett bioplarmöte där några nybörjare talade om hur man på bästa sätt dödar Vespa crabro. Ingen närvarande gick emot och förklarade att detta är helt fel inställning och att bålgetingen, stor och snäll, i första hand tar andra insekter än tambin men att den lätt går att avleda om den nu fått smak för dessa. Kort sagt har jag så svårt för bioplare som inte visar hänsyn och omtanke om natur och miljö i dess helhet. Här har ni cirkelledare, mentorer, föreläsare och alla andra ansvarsfulla bioplare en uppgift!

Distrikt

Granndistrikt är välkomna

Östergötlands Biodlardistrikt Kurs i "Omställning till Ekologisk biodling" 17/11 kl 9-17 i biodlarnas hus i Skänninge. I samv. m SV. Kursledare Lotta Fabricius med egen erfarenhet av omställning och certifiering. Pris 350 kr. Lunch o fika ingår. Anm. senast 15 okt. till Pentti Mäkilä, propam48@hotmail.com, 011-141904, 070-3573209. Meddela specialkost el. allergi. Endast för SBR-medlemmar.

Göteborgs- och Bohus läns biodlardistrikt. 2018 års Biodlardag äger rum på Bokenäset Hotell och Konferens, lördagen den 27 oktober kl 9-16. Dagens rubrik är "Att utvecklas som biodlare" och innehåller drottningodling, avläggARBILDNING, ekobiodling, biodling I staden och lite till. Utställare finns på plats och även viss försäljning med anknytning till dagens innehåll. [https://goteborg-bohuslan.biodlarna.se/Vid frågor ring Eva Carlsson 070 7314563](https://goteborg-bohuslan.biodlarna.se/Vid%20fr%20fr%20ring%20Eva%20Carlsson%20070%207314563)

Jönköpings läns biodlardistrikt inbjuder alla föreningsordförande till en kväll med distriktsstyrelsen. Samtal, resonemang, aktuell information och goda idéer. Onsdagen den 3 oktober kl 18.30 i Lindellsalen hos SV, Huskvarnavägen 40, Jönköping. Anmälan senast 30/9 till Sture Käll, sture.kall@telia.com eller 0738-345016. SV:s lokal Lindellsalen Huskvarna vägen 40.

Fortsättningskurs i Bihälsa del 3 Virusjukdomar torsdagen den 18 oktober kl 18.30 - 21. Alla deltagare skall ha boken "Sjukdomar, parasiter, och skadegörare i bisamhället", Kafé Kafferepet, mitt emot SV:s lokal i Värnamo. Anmälan senast 15/10 till Sture Käll, sture.kall@telia.com eller 0738-345016. Mer information om kursen finns på distriktets hemsida.

Örebro biodlardistrikt. Biodlar café möte 27/10 kl 13.00 till 16.00 högst upp på "Bra & begagnat i Hallsberg" i salen Garveriet, föreläsning avelsgrupperna om inriktningar samt om varroa resistent bin. Kaffe och kaka bjuder distriktet på.

Föreningar

Grannföreningar är välkomna

Himle bf måndag 1/10 honungsbedömning. Lämna era burkar senast lördag den 29/9 hos Gustavssons blommor el saxdaxeriet.

Högländets Bf Skördefest med honungsbedömning to 20 okt. kl. 18.30 på Runedalsgatan 4 B, Nässjö. Ramar och vax mottages för rensning. Aktuell information, smaka på honung samt kaffeservering. Honungen skall vara rumstempererad. Medtag årsrapport och ifylld bihusesyn.

Kristianstadsbygdens Bf medlemsmöte, torsdagen den 11 oktober, kl. 18.30 på Hammars Skola i Kristianstad. Föreningen hälsar både föreningens egna och grannföreningars medlemmar välkomna. Allmän information från föreningsbigården, biodling, eventuella kurser/ utbildningar, förslag till kommande aktiviteter. Under trevligt samkväm serveras kaffe o kaka. Glöm ej "Honungsbedömningskort" och "Bihusesyn" om ni tar med honung. För mer information besök vår hemsida.

Lunds Bf Vi bedömer årets honung. Kl. 19.00 tisdagen den 9 oktober, Linerogården. Vi smakar på honung från olika odlare och diskutera smaker. Honungsbedömning, ta med en full, oöppnad, omärkt burk, möjlighet att köpa SBR:s etiketter. icke medlemmar är också välkomna. Föreningen bjuder på fika.

Lunds Bf Återträff för kursdeltagare i årets utbildning 23 oktober kl. 19,00 på Linerogården. Välkommen också ni som vill gå på våra kommande kurser. Möjlighet framföra önskemål om kommande kurser.

Malmöortens Bf. Honungsbedömning för medlemmarna, sönd. 14/10 kl. 14.00. på Wowragården. Bedömn. för etikettbeställning, visa din Bihusesyn. Årsrapporten skall lämnas. Två klasser, ljus och mörk honung.

Dalslands södra Bf, 17 oktober kl 18:30 Honungs- och mjödbedömning, Stationshuset i Brälanda. Inlämning av burkar/flaskor sker i god tid innan. I Gallerian i Brälanda eller hos JanDahlgren i Färgelanda.

Sotenäs Bf Torsdag 4 okt. 17.30 Tema Invintring o foder. Torsdagen den 18 okt. 17.30 Honungsbedömning ta med omärkt burk. Glöm inte årsrapporten.

Söderåsens Bf, onsdagen den:17/10 Snickeri med Johan Hedlund, Stenestad bibliotek 19-21.

Södra Vätterbygdens bf 17/10 Honungsbedömning, Onsdag 17 oktober kl.18.30 hos Rosellplast, Solåsvägen 20, Jönköping. Honungsproven lämnas i förväg till styrelsen eller bedömningskvällen från kl. 18.00. Honungsproven ska vara rumsvarma. Glöm ej honungsbedömningskortet och årsrapport från Bitidningen till denna kväll! Fika serveras.

Södra Inlands Bf, Måndag 3 september kl 18.00. Höstmöte i Kareby IS klubbstuga vid Kringledammen. Föredragshållare medverkar. Fika till självkostnadspris. Lotteri. Alla intresserade är välkomna. Mer info på hemsidan <https://sodrainlands.biodlarna.se/> Måndagsträffarna i föreningsbigården fortsätter varje måndag kl 18 tom 15 oktober.

Varaortens Bf Vaxhanteringsträff 7/10 kl 9-12 hos May och Kjell på Rockagården 6, Skarstad. Vi går igenom vaxurmätning och kagjutning. Medtag kaffekorg.

Vikbolandets Bf, höstmöte den 2/10 kl 18.30 i Björksätter, Kuddby. Kvällens tema är kvalitet.

Östra Härads Bf. onsdag 10 oktober kl.17-19. Honungsbedömning i Mela kvarn, Bäckseda. Tag "Bihusesyn" och honungsbedömningskort.

Växjöortens Bf. Honungsbedömning den 2 oktober kl. 18 i Studieförbundet Vuxenskolas lokaler på Smedjegatan 3 i Växjö. Inlämning av burkar kl.18.00 - 18.30. Tag med honungsbedömningskort och bihusesyn. Behöver du lämna in burkar i förväg, tag kontakt med Vuxenskolan.

Örebro Bf. Höstmöte måndagen den 1 oktober kl. 18.00, Karlslunds Motionscentral och Café, Gäddestavägen 3, Örebro. Föreläsning "Hobbybiodling - vilka ekonomiska regler gäller?" Ta med honungsbedömningsprov och årsrapport.

Örkelljunga Bf ska ha årsmöte 8/11 kl 19.00 i vuxenskolas lokaler på Ängelholmsvägen medtag honungsburkar för bedömning. Lämna även in årsrapport så deltagar du om en bidrottning.

Uddevalla bf, 11 oktober i Forshälla bygdegård kl 19.00. Naturfotografen Ingemar Pettersson visar naturbilder. Fika, 20 kr.

- Allt för biodling -
Från nybörjare till yrkesbiodlare
80 års erfarenhet

Vi köper din honung & ditt vax!

AB Lindhagens Bigårdar, Norra Grönby, Anderslöv
Hemsida: www.lindhagen.se Telefon: 0410-280 95

Vi minns

Ingvar Roos
Vislandabygdens Bf

Knut Svensson
Älmhults Bf

Kjell Green
Mellanskånes Bf
Uno Bermfors
Göteborg Bf

Uno Thuresson
Östra Härads Bf

Marknaden

Säljes material mm

Biredskap Freddy Duwe, Vårsta
Malmtorpsv. 19, 14771 Grödinge
070-5107054, info@freddyduwe.com
Öppettider se
www.freddyduwe.com

BI & BIODLINGSTILLBEHÖR

Smedgatan.1 Svedala
Öppet alla dagar i veckan
Ring oss på förmidagen samma dag ni
tänker komma så att vi kan bestämma
en tid som passar oss alla.
Se även vår hemsida för rabatter m.m.
www.bisvedala.se
0708-95 50 30 0708- 95 50 25

Locksigill. Flera sorter,
enkelt att beställa, snabb leverans.
www.honungssigillet.se

www.alltombiodling.se
böcker, filmer, nyheter,
reportage om bin och biodling.
Vaxsmältare med ångaggregat 3200:-
Präglingsvals 5 mm celler 10545:-
Slätvals 7500:- ramläst 6.-/st
trådade LN 12:50 Trådhelp 1300:-
Se info: www.argsomettbi.se
- finns i Asarum. Björn 0703293262,
mejl: bjorn.gagner@gmail.com

Beg plastramar och lådor
3/4-Langstroth köpes. Gärna parti om
minst 50st lådor eller 500 ramar.
Kalle@kallemedbina.se 070-7334412

Davidssons Bimaterial

med 40 år i branschen
Hullaryd, Aneby

Modernt **Vaxrenseri** med full utrustning
Samtliga **Bimaterial** till försäljning

Kontaktinformation

Telefon Fax: 0140-22144
Mobil: 0705-61 85 63
Mail: info@davidssonsbimaterial.com
Web: www.davidssonsbimaterial.com

Vi köper ditt vax & din honung

Biredskap Stockholm/Arlanda/Uppsala

Hela sortimentet. Återförsäljare för LP:s Biodling

www.sigtunahonung.se 070-591 42 84 info@sigtunahonung.se

Honung köpes! *Bimäster*

Vi hämtar grovsilad honung hos Dig. Lånar ut
tunnor och palltankar. Snabb betalning-bästa
marknadspris. Extra för Krav, ljung och skog.
Mats i Vånga, Karlsson 070-2094950
Göran i Vänge, Sundström 070-5664268

Biredskap, Järbo Biodlarservice.

Besök vår webbshop eller vår butik och
se vad vi har att erbjuda. Tel.0290 70277
www.jarbobiodlarservice.se
info@jarbobiodlarservice

Just nu i webshopen
POP UP STORE
Inför nästa års uppgradering
av biodlaroverallen säljer vi
ut vårt nuvarande lager till
50 % rabatt

Foder
Kraftfoder
Kuphygien

Lustgårdens biodling
tel 035-17 55 90

Vi köper din honung!

Med över 50 år i honungsbranschen fortsätter vi
att ta vårt ansvar för den svenska naturen.
I detta arbete är du som biodlare en otroligt viktig
samarbetspartner och vi söker ständigt efter nya
biodlare som vill sälja sin honung till oss.

Hör av dig till Marie Rosén och anmäl ditt intresse.

marie.rosen@svenskhonungsforadling.se

073-523 31 03

— Svenska —
Biproducter

— Svensk —
Honungsförädling

Biodlarna kontakt

FÖRBUNDEXPEDITIONEN

Borgmästaregatan 26, 59634 Skänninge
Tel: 0142-482000

Förbundschef

Jonas Eriksson, 0142-482001
E-post: jonas.eriksson@biodlarna.se

Förbundsadministratör (sjukskriften)

Maj-Britt Järnvall, 0142-482002
E-post: maj-britt.jarvall@biodlarna.se

Vikarierande Förbundsadministratör

Madeleine Lindqvist, 0142-482009
E-post: madeleine.lindqvist@biodlarna.se

Ekonomiansvarig

Anette Irebro, 0142-482003
E-post: anette.irebro@biodlarna.se

Bankgiro: 512-7113 (medlemsavgifter).
Bankgiro: 413-6149 (övriga betalningar).
Plusgiro: 86 85-0 (övriga betalningar).

Utbildningsansvarig

Lennart Johansson, 0142-482010
E-post: lennart.johansson@biodlarna.se

Öppet: må-to: 08.00-16.00, fre: 08.00-12.00.
Lunchstängt 12.00 - 13.00.

BIHÄLSOKONSULENT

Preben Kristiansen, 036-158520
E-post: preben.kristiansen@jordbruksverket.se

RÅDGIVARE BIODLINGSFRÅGOR

Karina Karlsson, Tel 0142-482004.
E-post: karina.karlsson@biodlarna.se

REDAKTÖR

Mia Karlsvärd – mia.karlsvard@biodlarna.se
Borgmästaregatan 26, 596 34 Skänninge
0142-482006

Prenumeration på BITIDNINGEN
Tidningen är en medlemsförmån för medlemmar i Biodlarna. Du kan också prenumerera separat på Bitidningen. Du betalar då 500 kr för ett helår (inom Sverige) på pg 86 85-0 till SBR.

Artiklar och mötesnotiser till BITIDNINGEN
Skickas till redaktörens adress. Författarna ansvarar för innehållet i sina artiklar, som ej behöver återge redaktionens eller förbundets mening. Ett år efter utgivning av den tryckta tidningen läggs denna ut på SBR:s hemsida biodlarna.se

Annonser till BITIDNINGEN
Till Bitidningens redaktör. Se adresser och telefon och e-post härintill. Annonsspriser se information här nedan.

WEBBANSVARIG

Mia Karlsvärd – mia.karlsvard@biodlarna.se
0142-482006

MODERATOR SBR:S FORUM

Bo Malmsten Tel 070-616 90 93
bo.malmsten@biodlarna.se

Biodlarnas BIBLIOTEK

Ultunabiblioteket, SLU, Box 7071,
75007 UPPSALA. Tel vx 018-671000.
Låneböcker beställs genom ditt lokala bibliotek.

FÖRBUNDSSTYRELSE

Förbundsordförande

Monica Selling,
Dale Prästgård 305, 47492 Ellös.
Tel 0142-48 20 08, 073-8458515
monica.selling@biodlarna.se

Vice förbundsordförande

Ingmar Wahlström,
Östra Karsbo 502, 37045 Fågelmara.
Tel 070-9929330.
ingmar.wahlstrom@biodlarna.se

Styrelseledamot: Lars Hellander,
Blackebergsplan 10, 168 49 Bromma.
Tel 070-2163390.
lars.hellander@biodlarna.se

Styrelseledamot: Hanne Uddling,
Vansö Rosenberg, 64592 Strängnäs.
Tel 073-3341418
hanne.uddling@biodlarna.se

Styrelseledamot: Leo De Geer,
Krunegårdsvägen 123-14, 291 69 Fjälkinge.
Tel 0705-915 987
leo.degeer@biodlarna.se

Styrelseledamot: Pierre Atterling,
Kyrkofjäll 7, 47192 Klövedal. Tel 0706526346
pierre.atterling@biodlarna.se

Styrelseledamot: Bo Malmsten,
Åminne Sjömalmsvägen 23, 33191 Värnamo.
Tel 070-616 90 93
bo.malmsten@biodlarna.se

Styrelseledamot: Björn Dahlbäck,
Krögeravägen 8, 33153 Värnamo.
Tel 0760-35 66 46
bjorn.dahlback@biodlarna.se

Styrelseledamot: Therese Ekebratt,
Härbrevvägen 27, 89151 Örnsköldsvik.
Tel 070-828 03 59
therese.ekebratt@biodlarna.se

KOMMERSIELLA ANNONSER

Ta kontakt med Bitidningens redaktion. mia.karlsvard@biodlarna.se
Tel 0142-482006.

Uppslag (två sidor): s/v 18.000:-, 4-färg 21.000:-.

Baksida: format - hela sidan utom 7 cm överst av sidan: ej s/v, 4-färg 15.000:-.

Helsida (1/1): s/v 9.900:-, 4-färg 12.900:-.

Halvsida (1/2), format - 183 mm bred x 130 mm hög, 120 mm bred x 200 mm hög, eller motsvarande: s/v 5.400:-, 4-färg 7.400:-.

Kvartssida (1/4), format - 183 mm x 65 mm, 120 mm x 100 mm, 57 mm x 210 mm, eller motsvarande: s/v 3.000:-, 4-färg 5.000:-.

Åttondelssida (1/8), format - 120mm x 50mm, 57 mm x 105 mm: s/v 1.700:-, 4-färg 3.000:-.

Sextondelssida (1/16), format - 120 mm x 25 mm, 57 mm x 50 mm: s/v 600:-, 4-färg 1500:-.

Mini-annons (1/32), format - 57 mm x 25 mm: s/v 300:-, färg 500:-.

Färgsidor. Färg kan erhållas på alla sidor.

Rabatter. 3 på varandra följande identiska annonser ger 10% rabatt. 6 på varandra följande ger 25%.

Annonsmaterialet lämnas normalt i färdigmonterad form med eventuella bildfiler och i aktuella fall färgfördelade sådana på CD-skiva (glöm ej typsnitten). Det kan också lämnas som positivt pappersoriginal eller som film. Om materialet lämnas i form av manuskript och bildoriginal uttas scanningskostnad för bilder med 100:-/sv-bild och 250:-/4f-bild. För åttondelssideannonser och större tillkommer dessutom i sådant fall layoutkostnad efter överenskommelse.

Publicering. Inskickad annons publiceras i nästkommande nummer med hänsyn taget till datum för manusstopp, om inte angivelse om senare publicering anges.

RADANNONSER

Radannonser placeras löpade efter varandra och tillsammans i slutet av tidningen under huvudrubriken "Marknadsplatsen". De samlas under ämnesrubriker. Inga bilder tas in här.

Utseende. Stilen är fast, 7,5 p DIN, och spaltbredden 42 mm. Det ger ca 30 bokstäver per rad. Minimistorleken på en radannons är 2 rader/50 kr. De första 1-3 orden i annonsen blir i fetare stil. Det normala avståndet mellan två annonser är en blankett.

Betalning. Radannonser skall betalas in i förskott via plusgirot. Beta i god tid så att annonsen kommer fram före manusstopp.

Pris: 25:-/rad. På radannonser ges ingen mängdrabatt.

Storlekar: Exempel: 2 rader (- 60 bokstäver) - 50:-, 3 rader (ca 61-90 bokstäver) - 75:- och 4 rader (ca 91-120 bokstäver) - 100:- kr.

Gratis. Två radannonser/år om högst 3 rader är gratis för medlem.

Annonsmaterial. Gratisannonser mejlas eller skickas med post till redaktören. Övriga radannonserna skickas via plusgiro till SBR, pg 86 85-0, med annonstexten angiven på blanketten. Ange antalet rader och antalet bokstäver. Radannonser som inte får plats på meddelanderutan på inbetalningskortet kompletteras med separat inskickad annonstext, via e-post eller brev. Betalning kan också ske via plusgiro eller bank över internet. Då behövs separat inskickad text med e-post, med uppgifter så att betalning och text kan identifieras att höra ihop. Ange noga på inbetalningskort då sådant används och med annonstext, om denna skickas separat, så att dessa kan identifieras att höra ihop.

Publicering. Om inget annat anges tas annonsen in i nästkommande nummer med hänsyn taget till ankomsten och manusstopp.

Posttidning B — Bitidningen

Tryckort: Kalmar

Obeställbar tidning återsändes till SBR:s exp.,
Borgmästaregatan 26, 596 34 Skänninge.
Dit anmäles även adressändringar.

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen
med den nya adressen angiven på tidningens framsida,
dvs ej på adressidan.

Erbjudande från BiButiken:

Beställ på www.biodlarna.se eller ring Biodlarna direkt på telefon 0142-482000.

• Alla priser exklusive frakt.

Resebag med Biodlarlogga.
Stor väska i polyester.
58 x 32 x 31 cm.
Perfekt som weekend väska

Väska

Art nr 53705

250:-

Pris exkl frakt

Ordinarie pris: 400 :- exkl frakt

Erbjudandet för dessa produkter
gäller fram till sista oktober 2018

Kokbok och honungslev

Art nr 91014

Art nr 53624

50:-

Pris exkl frakt

Ordinarie pris: 134:- exkl frakt

Priset gäller vid beställning
av båda produkterna
tillsammans.

V-ringad långärmad tröja

Art nr 53635

299:-

Pris exkl frakt

Ordinarie pris: 450:-
exkl frakt

Snygg tröja till toppenpris!
Långärmad v-ringad tröja med
biodlarlogga.
Dam- och herrvariant.
100 % bomull.
Lätt och behaglig kvalitet.

